

BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2013

Beregninger basert på driftsgranskingene

REGNSKAPSTALL FOR 2011

FRAMREGNEDE TALL FOR 2012 OG 2013

AVGITT
JUNI 2013

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Generelt.....	1
1.2	Historisk om utviklingen av referansebruk.....	2
1.3	Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket.....	3
1.4	Årets referansebruksberegninger.....	3
2	PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.....	7
2.1	Bygd på driftsgranskingene.....	7
2.2	Tilskuddsberegning.....	7
2.3	Registrert arbeid og kapital.....	7
2.4	Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning.....	8
2.5	Nærmere om investeringstidspunktets betydning.....	9
2.6	Gjeldsandeler.....	11
2.7	Leid arbeid/arbeidsgiveravgift.....	11
3	FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK.....	13
3.1	Generelt.....	13
3.2	Arbeidsforbruk.....	13
3.3	Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter.....	13
3.4	Avlingsnivået for øvrige vekster.....	14
3.5	Verdiendring på buskap og varelager.....	15
4	VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE.....	17
4.1	Beregningsmetode og forutsetninger.....	17
4.2	Skift i volumutviklingen.....	19
4.3	Resultat av volumframregningen på referansebrukene.....	19
5	PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE.....	23
5.1	Korn.....	23
5.2	Poteter.....	23
5.3	Melkeprisen.....	23
5.4	Kjøtt.....	25
5.5	Ull.....	25
5.6	Annet.....	25
6	TILSKUDD.....	27
6.1	Pristilskudd.....	27
6.1.1	Grunntilskudd.....	27
6.1.2	Distriktstilskudd melk.....	27
6.1.3	Distriktstilskudd kjøtt og egg.....	28
6.1.4	Kvalitetstilskudd storfekjøtt.....	29
6.2	Driftstilskudd per foretak.....	30
6.3	Tilskudd til husdyr.....	30
6.4	Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid.....	32
6.5	Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.....	32
6.6	Areal- og kulturlandskapstilskudd.....	33

6.7	Tilskudd til dyr på beite	36
6.8	Bunnfradrag	37
7	FRAMREGNINGSGRUNNLAG	39
7.1	Oversikt	39
7.2	Årgangsindekser	42
7.3	Leid arbeid	43
7.4	Tilskudd	43
8	BEREGNINGSGRUNDLAG	45
8.1	Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	45
8.2	Økologisk melkeproduksjon	64
8.3	Samdrifter i melkeproduksjon	65
8.4	Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper	68

1 Innledning

1.1 Generelt

Referansebruksberegningene er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er blant annet å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksopp-gjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.

Fra og med 2001 bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001. Sammenligning mellom referansebruksberegninger med ulikt utgivelsesår må også frarådes, først og fremst fordi det er utskifting av deltakerbruk bak referansebruk og dernest fordi det enkelte år er endret på utvalgskriteriene og nummerering for noen referansebruk.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld. nr. 19 (1999–2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992–1993) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Det er etter dette nyttet grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital.

Det er grunn til å understreke at referansebrukene ikke representerer hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som er dekket av referansebruksberegningene, men de vil likevel ikke kjenne seg igjen i referansebruksberegningene fordi en selv for eksempel har et annet produksjonsomfang, et annet investeringsomfang eller et annet investeringsår enn det gjennomsnittet et referansebruk viser.

I eggproduksjon var det frist til 2012 for å tilpasse seg til krav om frittgående høner eller miljøinnredninger. Budsjettnemnda har i årets beregninger satt som vilkår at alle driftsgranskingsbrukene bak referansebruk 6 med egg skal ha innredninger i basisåret (regnskapsåret) 2011 som var tilpasset og er godkjent etter de nye reglene.

Budsjettnemnda gjorde i 2011 nærmere vurderinger av situasjonen for store melkeproduksjonsbruk som har investert i nyere tid. Referansebrukene 12, 13 og 14 ble gitt nye utvalgs-kriterier. Dette førte til at både referansebruk 13 og 14 fikk økt

årskuttall i forhold til tidligere års beregninger. Samdrifter ble tatt inn som et nytt referansebruk 28.

I årets beregninger er referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene uendret i forhold til fjorårets beregninger. Årets referansebruk er beskrevet i underkapittel 1.4.

Detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke gjengitt i denne publikasjonen. En har valgt å presentere bare noen få sentrale resultatmål. For spesielt interesserte vil mer detaljerte beregningsresultater bli å finne på NILFs internetsider. Tallene for 2013 viser budsjetterte tall før jordbruksforhandlingene, dersom annet ikke er sagt. I tabell 8.14 er vist fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppjøret i 2013.

1.2 Historisk om utviklingen av referansebruk

Som følge av Stortingets vedtak den 1. desember 1975 «Om inntektsopptrappingen i landbruket», ble det et utvidet behov for å kunne sammenligne inntektsnivået i landbruket med inntektsnivået i industrien. Fra før av hadde en total kalkylen for jordbruket, som viser det totale inntekts- og kostnadsnivået i næringen. Men behovet ble nå utvidet til å gjelde de forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter. Problemene omkring registreringen av inntektsnivået i landbruket ble tatt opp i St.meld. nr. 14 (1976–77) «Om landbrukspolitikken» og i St.meld. nr. 80 (1978–79) «Om inntekt og levekår i landbruket».

En av de viktigste oppgavene Budsjettmennda ble pålagt i de nevnte Stortingsdokumentene, var å utforme et sett av modellbruk og beregne årsverksinntekten på disse i samsvar med de retningslinjer som ble gitt i dokumentene. Videre å beregne et sammenveid gjennomsnitt av årsverksinntekten i modellbrukssystemet på grunnlag av en sammenveidingsmodell med beregnede vektall for den enkelte modell.

Formålet med modellbrukene var å ha et måleinstrument som viste inntektene i jordbruket i forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter, og som kunne brukes til å sammenligne gjennomsnittlig inntektsnivå med gitte normer for effektivitet i jordbruk og industri.

Navnebyttet til referansebruksberegningene fra 1993 markerer et skille i bruken av materialet. Det var en tilpassing av de tidligere modellbruksberegningene etter de retningslinjer som St.prp. nr. 8 (1992–1993) satte. Sammenveid modellbruksinntekt blir ikke lenger nytt til sammenligning av inntektsnivå og -utvikling i jordbruket med andre grupper, og ble derfor tatt ut av referansebruksberegningene. Likeledes ble kalkylemodellene, som var med i modellbrukssystemet først og fremst for beregning av sammenveid inntekt, tatt ut.

Grunnlaget for referansebrukene i perioden 1993–2000 var som for de tidligere modellene, et utvalg av bruk fra regnskapsundersøkelsene ved NILF. Bakgrunns materialet for hvert referansebruk var 15–25 utvalgte driftsgranskingsbruk i driftsgranskingsmaterialet sammenfattet i basismodeller. Budsjettmennda justerte basismodellene etter prinsipper som var trukket opp for utarbeidelse av referansebrukene, og regnet fram materialet til det år forhandlingene fant sted.

Referansebrukene fra 1993 til 2000 nyttet i større grad enn modellbrukene, registrerte tall direkte uten normering eller annen justering. Men det ble fremdeles gjort enkelte justeringer i forhold til basismaterialet og fortsatt ble både arbeidsforbruket og kapitalen normert i beregningene.

Fra 2001 ble det i realiteten gjort et større brudd i referansebruksberegningene enn i 1993 selv om navnet denne gangen ikke ble endret. Referansebrukene ble lagt om i tråd med St.meld. nr. 19 (1999–2000). Det innebærer at man nytter grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid eller kapital. Ingen referansebruk er direkte sammenlignbare med referansebrukene en hadde fram til og med 2000.

1.3 Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket

Både på referansebrukene og i totalkalkylen for jordbruket er beregningene gjort ved den faktiske markedssituasjonen. Totalkalkylen omfatter hele jordbruket, mens referansebrukene dekker et utvalg av produksjoner, bruksstørrelser og geografiske områder. Inntektsutviklingen målt ved referansebrukene kan ikke uten videre sammenlignes med materialet i totalkalkylens normaliserte regnskaper. Blant annet er referansebrukene volumfaste og fanger dermed ikke opp produsentenes tilpasninger i framregningsperioden, og heller ikke den del av produktivitetutviklingen som skyldes endringer i bruks- og besetningsstørrelser og endringer i bruksstrukturen (strukturutviklingen) ellers. Det er gjort egne volumframregninger for å ta hensyn til volumtilpasninger som i praksis vil skje i framregningsperioden (se kapittel 4). I totalkalkylens normaliserte regnskaper kommer alle effekter av produktivitets- og strukturutviklingen til uttrykk. I totalkalkylen inntektsføres også en del statstilskuddsposter som ikke gir inntektsvirkning på referansebrukene. For nærmere omtale av årsaker til forskjeller mellom referansebruksberegningene og totalkalkylens normaliserte regnskaper viser en til underkapittel 8.5.

1.4 Årets referansebruksberegninger

Beregningene omfatter 28 referansebruk presentert i de to tabellene 1.1 og 1.2 nedenfor.

I eggproduksjon var det frist til 2012 for å tilpasse seg til krav om frittgående høner eller miljøinnredninger. En del produsenter avvirket i stedet for å bygge om, mens mange av dem som har bygd om, er over på løsninger nær konsesjonsgrensen. På referansebruk 6 med egg har i år alle de 13 deltakerbrukene innredninger tilpasset de nye reglene. Gjennomsnittlig hønetall på referansebruk 6 er så å si uendret sammenlignet med fjorårets beregninger.

I 2011 ble det tatt inn ett nytt referansebruk, referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon». Dette referansebruket er gruppen av de rene melkesamdriftene i driftsgranskingsmaterialet. I 2007 ble det tatt inn et kapittel med noen resultater fra en analyse av driftsøkonomien i samdrifter i norsk melkeproduksjon som i sin helhet bygget på NILF-notat 2007-3 «Samdrifter i melkeproduksjon 2005». Selv om det nå er tatt inn et eget referansebruk med melkesamdriftene, er det nevnte kapitlet beholdt og oppdatert med resultater fra «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk. Rekneskapsresultat 2011», NILF 2012.

Det ble i 2011 også gjort endringer i utvalgskriteriene for referansebrukene 12–14. Referansebruk 12 og 13 består nå henholdsvis av de $\frac{1}{3}$ minste og de $\frac{1}{3}$ største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet. Referansebruk 14 består nå av de 25 største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet.

I 2007 ble det tatt inn to nye referansebruk, referansebruk 10 «Fjørfekjøtt og planteprodukter» og referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt». Kapitlet med en kort beskrivelse av gruppen av Debio-godkjente bruk med økologisk melkeproduksjon, er likevel beholdt.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 1.1) og en videre inndeling etter geografi, struktur og driftsmåte av de tre driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskingene (tabell 1.2).

Referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene er uendret i forhold til fjorårets beregninger.

Tabell 1.1 Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.bruk			Antall bruk
nr.	Produksjon og omfang	Område	i 2011
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	313
2	Korn. 336 dekar korn	Landet	96
3	Sau. 151 vinterføra sauer	Landet	100
4	Melkeproduksjon geit. 107 årsgeiter	Landet	22
5	Svin og korn. 46 avlssvin + 341 dekar korn	Landet	36
6	Egg og planteprodukter. 7 175 høner + 232 dekar korn	Landet	13
7	Poteter og korn. 119 dekar poteter + 422 dekar korn	Landet	15
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	38
9	Frukt og bær. 49 dekar frukt og bær	Landet	26
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 90 028 fjørfe-slakt	Landet	13

Tabell 1.2 Oversikt over referansebrukene. Region, struktur og driftsmåte

Ref.bruk			Antall bruk
nr.	Produksjon og omfang	Område	i 2011
11	Økologisk melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	28
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	105
13	Melk (de 1/3 største brukene). 34 årskyr	Landet	105
14	Melk (de 25 største brukene). 50 årskyr	Landet	25
15	Melk og storfeslakt. 25 årskyr	Østlandets flatbygder	27
16	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Østlandets andre bygder	45
17	Melk og storfeslakt. 33 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	17
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder og Rog. andre bygder	28
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	72
20	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Trøndelag	66
21	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Nord-Norge	58
22	Korn. < 400 dekar korn (233 dekar korn)	Østlandet	61
23	Korn. > 400 dekar korn (686 dekar korn)	Østlandet	21
24	Korn og korn/svin. 320 daa + 23 avlssvin	Trøndelag	26
25	Sau. 139 vinterfôra sauer	Vestlandet	24
26	Sau. 157 vinterfôra sauer	Nord-Norge	21
27	Sau (de 25 største brukene). 258 v.f. sauer	Landet	25
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	34

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2011. Basisåret i beregningene er 2011, og disse tallene er som regel regnet fram til 2012 etter registrert prisutvikling i totalalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2013 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i totalalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden. Framregning er også gjort for å ha et oppdatert grunnlag for å beregne utslag når volumframregninger fra regnskapsåret 2011 er inkludert.

For å få et mest mulig stabilt materiale, har det vært et mål at referansebrukene bygger på mange faktiske bruk. For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Referansebruksinndelingen er naturligvis preget av hva som er mulig ut fra grunnlagsmaterialet. Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 1.1). Geografi er prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner i referansebruk (tabell 1.2).

Ut over de produksjonene som er nevnt i tabellene ovenfor, kan referansebrukene ha tilleggsproduksjoner med et relativt mindre omfang. Slike tilleggsproduksjoner kan iblant være en del av forklaringen på utslaget som framkommer på resultatmålet.

Et vedlegg med detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke lagt ved i denne publikasjonen, men er å finne på internettadressen:

http://www.nilf.no/budsjettnemnda_for_jordbruket/grunnlagsmateriale_til_jordbruksforhandlingene_1

2 Prinsipper for referansebruksberegninger basert på driftsgranskingene

2.1 Bygd på driftsgranskingene

Hovedformålet med driftsgranskingene er å presentere årlige resultater og den mer langsiktige utviklingen for økonomien på gardsbruk der inntekten fra jordbruket har et vesentlig omfang. Undersøkelsen er gjort med grunnlag i skatteregnskap og tilleggsopplysninger om areal, avlinger og arbeidsinnsats. Skatteregnskapene er innhentet fra om lag 900 jordbruksbedrifter som er spredt rundt i hele landet. Skatteregnskapene blir omarbeidet til driftsregnskap. Det er data fra driftsregnskapene som går inn i driftsgranskingene. Driftsgranskingene omfatter i hovedsak familiebruk med en arbeidsinnsats i jordbruket på ett årsverk eller mer.

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å normalisere kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se underkapittel 3.3).

2.2 Tilskuddsberegning

Når en regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingene, vil ingen av driftsgranskingsbrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert i bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolute endringen.

Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

2.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

I driftsgranskingene er kapitalen verdsatt og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelse i balansen. I driftsgranskingene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid. Det regnes med en

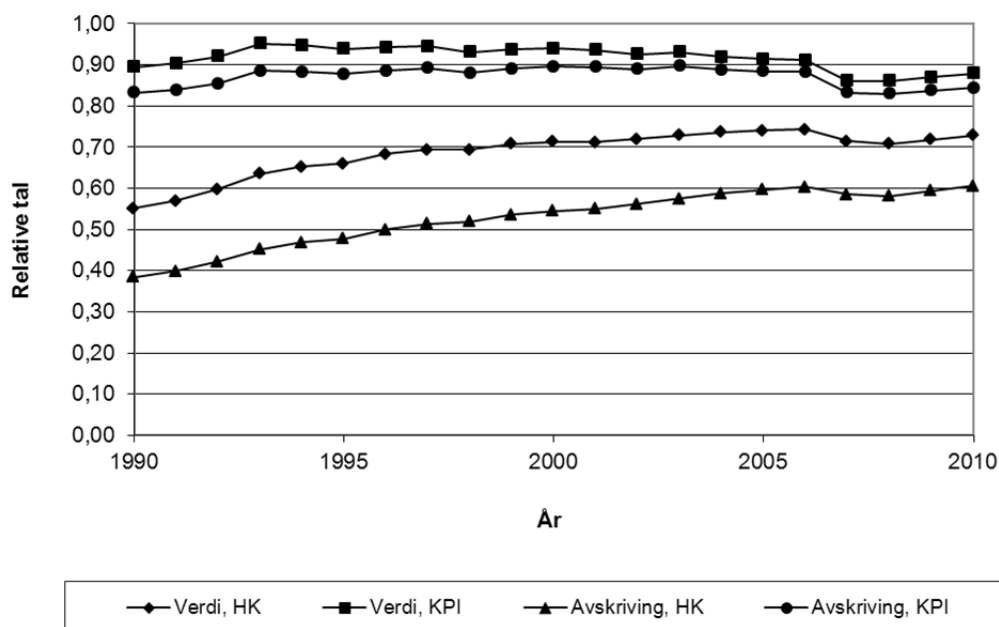
forventet levetid på 15 år for maskiner og biler, 20 år for grøfter og faste vanningsanlegg og 30 år for driftsbygninger.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldoprinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn. Rentekostnaden i referansebruksberegningene må forventes å bli høyere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

2.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning

I figur 2.1 er illustrert betydningen av tre vanlige verdsettingsprinsipper.

Figur 2.1 Avskrivninger og bokført verdi for bygninger etter historisk kost (HK) og KPI-justering sammenlignet med gjenanskaffelsesverdi

Det er forutsatt jevne investeringer. Gjenanskaffelsesverdi, som er nasjonalregnskapets prinsipp, er satt til 1,00. I totalkalkylen prisnivåjusteres kapitalen med prisutviklingen (konsumprisindeksen). For bygninger gir det verdier og avskrivninger på omtrent 90 prosent av det en ville fått med gjenanskaffelsesprinsippet. I skatteregnskap, driftsgranskingene og på referansebrukene verdsettes eiendeler til historisk kostnad. For bygninger som har lang levetid betyr historisk kost at regnskapsverdiene bare blir 60–70 prosent av gjenanskaffelsesverdien, mens avskrivningene kan bli halvparten av de to andre prinsippene. Utslagene blir forsterket om investeringene ikke er jevne, men gjennomgående er av eldre dato.

Valg av avskrivingsprinsipp har også betydning for hvordan kapitalen godtgjøres. På referansebrukene (som i skatteregnskapet) regner en med nominelle rentekostnader. I totalkalkylen, der en prisnivåjusterer kapitalen hvert år, er det realrenten på lånt kapital som kostnadsføres. Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi, oppstår det en prisstigningseffekt på den lånte delen av kapitalen. Denne «effekt av finansiering» inntektsføres for å finne realrenten.

2.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning

Når investeringene ikke er jevne, det er prisstigning og avskrivningene beregnes etter historisk investeringskostnad, har investeringstidspunktet stor betydning for tolkningen av regnskapsmessig resultat. Når det brukes lineære avskrivninger, som i driftsgranskingene og referansebrukene, kostnadsføres det samme beløpet hvert år i avskrivningsperioden. For bygninger avskrives investeringene med like beløp årlig i 30 år. På grunn av prisstigning vil referansebruk med stor forskjell i gjennomsnittlig investeringstidspunkt, kunne gi relativt store forskjeller i regnskapsførte avskrivninger for den samme bygningen. Denne forskjellen vil være større dersom avskrivninger føres etter saldoprinsippet.

Dette kan illustreres med et eksempel. En jordbruksbedrift bygger en driftsbygning med inventar til 5 mill. kr i år 2000. En annen bedrift bygger eksakt samme bygning ti år senere. I følge prisindeksen vil byggekostnaden ha økt med 47,7 prosent. Regnskapsført avskrivning (kostnad) i 2010 vil være nesten 80 000 kr høyere for foretaket med den nyeste, men identiske, driftsbygningen hvis det føres lineær avskrivning. Dersom avskrivningen gjøres etter saldoprinsippet, og veid gjennomsnittlig avskrivingsrate for bygning og inventar er 6 prosent, blir forskjellen om lag 145 000 kr.

Tabell 2.1 Illustrasjon av forskjell i regnskapsført avskrivning i år 2010 for to identiske bygninger, bygd i henholdsvis år 2000 og år 2010. Kr per foretak

	Bygd i år 2000	Bygd i år 2010	Differanse
Lineær avskrivning i år 2010	166 700	246 200	-79 500
Saldoavskrivning i år 2010	161 600	307 200	-145 600

Problemstillingen som er illustrert ovenfor, er generell for alle referansebrukene. Det betyr imidlertid mest i produksjoner der mange investeringer er gjort for forholdsvis lang tid tilbake. På referansebrukene kan dette illustreres for melkeproduksjon der materialet er stort nok til å inndele foretakene etter størrelse. I tabell 2.2 er derfor noen melkeproduksjonsbruk med ulik størrelse sammenlignet.

Inndeling etter størrelse vil med stor sannsynlighet samtidig innebære en systematisk sortering av investeringstidspunkt. Referansebruk nr. 12 med 13 årskyr har trolig eldre driftsbygning enn referansebruk nr. 14 med 50 årskyr. For å sammenligne reelle forskjeller i enhetskostnader burde investeringstidspunktet vært likt. Det foreligger ikke data som viser gjennomsnittlig investeringstidspunkt for de ulike referansebrukene. Investeringstidspunktet har stor betydning for å vurdere kostnaden per årsku ved ulikt driftsomfang. Ulike innslag av leasing, som gir stor skjevfordeling av regnskapsført kostnad ved kapitalutstyret over dets levetid, kan også bidra til variasjon.

Samtidig er det sannsynlig at bruk med hovedinvesteringen langt tilbake i tid, vil ha noe mindre rasjonelle driftsopplegg, slik at investeringstidspunktet også har betydning for registrert arbeidsforbruk. Tabell 2.2 viser vesentlig større fall i antall arbeidstimer per årsku enn i regnskapsførte kostnader. Investeringstidspunktets betydning for resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk» er derfor mindre enn om regnskapsførte avskrivninger per årsku og timer per årsku vurderes hver for seg.

Tabell 2.2 Regnskapsførte kostnader, arbeidsforbruk og driftsresultat for noen referansebruk med melk med forskjellig driftsomfang. Regnskapsåret 2011

	Referansebruksnummer			
	12	1	13	14
Antall årskyr	13	22	34	50
Sum avskrivninger, kr	80 174	132 830	213 294	334 463
Sum kostnader, kr	662 638	1 083 888	1 634 919	2 273 078
Sum arbeidstimer	2 977	3 584	4 261	4 625
Avskrivninger, kr per årsku	6 074	5 983	6 273	6 730
Sum kostnader, kr per årsku	50 200	48 824	48 086	45 736
Kostnader inkl. fam. arbeid og rentekrav på innsatt kapital, kr per årsku	82 412	72 504	67 351	61 535
Sum arbeidstimer per årsku	226	161	125	93
Vederlag til arbeid og egenkapital, kr	325 780	456 143	587 447	662 388
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	201 903	234 817	254 363	264 239

Flere undersøkelser viser fallende kostnader per bås plass med økende driftsomfang. Avskrivninger per årsku i tabell 2.2 er derfor ikke som forventet. Dette illustrerer forskjeller i investeringstidspunkt mellom referansebrukene.

Kostnader inkludert verdsetting av familiens arbeid til 162 kr per time og verdsetting av innsatt kapital i jordbruket til 3 prosent rente, er også vist per årsku. Referansebruket med 13 årskyr har da en total kostnad per årsku som er 34 prosent høyere enn referansebruket med 50 årskyr.

2.6 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet ut fra brukets totale kostnader til gjeldsrenter og kår, etter samme forhold som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

2.7 Leid arbeid/arbeidsgiveravgift

I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skilles mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

3 Fra driftsgranskingsbruk til referansebruk

3.1 Generelt

Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskingene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskingene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn på 1990-tallet, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

3.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1 845 timer i et årsverk.

3.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for fôrvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovfôrvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene. Også potetavlingen på referansebruk 7 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene.

Tabell 3.1 Beregnet normalårsavling for poteter på referansebruk 7 i 2011. Kg/daa

Referansebruk nr.	Område	2011
7	Landet	2 522

I tabell 3.2 er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2011 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 2002–2011, er ikke normalisert.

Kornavlingene på referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt» er ikke normalisert. Dette referansebruket har delvis hatt svært lave beregnede avlingstall flere år i 10-årsperioden og i enkelte år mangler det salgsavling for kornarealer. Årsaken kan i begge tilfeller være at kornavling fra disse arealene er brukt til eget fôr. Det kan bli feil å normalisere opp eller ned solgt kornavling samtidig som

referansebruket kan ha brukt en del av avlingen for å redusere kostnadene til innkjøpt fôr.

Kornavlingene på referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon», som var nytt i 2011, er normalisert med gjennomsnittet av forholdstallene for de av referansebrukene 1–10 med beregnet normalårsavling for det aktuelle kornslaget. Dette ble gjort også i de to foregående års beregninger. Årsaken er at referansebruk 28 ikke har lange nok egne avlingsserier.

Tabell 3.2 Beregnet normalårsavling per daa for korn i 2011 på de enkelte referansebruk. Kg korn med 15 prosent vann

Ref. Bruk	Bygg	Havre	Hvete
	2011	2011	2011
1	333		
2	409	420	455
5	388	428	492
6	370	377	407
7	469	410	497
8	341		
10	424	349	454
13	329		
14	361		
15	316		360
19	248		
20	388		
22	397	404	437
23	449	455	472
24	379	330	
28	397	500	350

3.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskingene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskingene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 der frukt utgjør en vesentlig del av produksjonsinntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

2011 var avlingsmessig et dårlig år for mange fruktdyrkere. Dette gjaldt særlig for epler. Epleavlingene lå på 674 kg per dekar i gjennomsnitt, om lag to tredeler av et normalår. Det var stor variasjon mellom produsenter. Noen hadde tilnærmet normalavling mens andre hadde total avlingssvikt. Pæreavlingene lå på 965 kg per dekar, 62 prosent over gjennomsnittet for siste tiåret. Avlinger på plommer var lavt også i 2011, og lå 31 prosent under normalavling. Det var en nedgang på 27 prosent fra året før. Det var en liten økning i morellavlinger, opp 9 prosent fra 2010.

Avlingsnivået for moreller lå likevel 11 prosent under gjennomsnittet for de siste ti årene.

Framregningen av frukt skjer på grunnlag av verdiposten for sum frukt i normaliserte regnskaper.

3.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeøkning på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men på grunn av at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer i basisåret tas derfor ut som salg også i framregningsperioden med samme kvantum som i basisåret.

Det regnes ikke rente på varelager.

4 Volumframregning på referansebrukene

4.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Siden volumet av alle faktorer låses fast i framregningsperioden, det vil si 2012 og 2013, er det gjort separate volumframregninger fra regnskapsåret 2011.

Det er beregnet trender på den historiske volumutviklingen og regnet med at den historiske utviklingen vil videreføres. En har tatt med effekten av endringer i driftsomfang/bruksstørrelse som skjer over tid ved å regne trender på volumutvikling i inntekter, kostnader (utenom arbeidskraft og avskrivninger) og arbeidsforbruk. I inntekter inngår volumet av tilskudd. Volumtrenden for direkte tilskudd vil blant annet reflektere at brukene endrer størrelse over tid.

Det er regnet lineære trender over 8 år med vanlig minste kvadraters metode. Stigningstallet fra trendberegningen for inntekter og kostnader hver for seg vil direkte vise den trendmessige årlige volumendringen regnet i et bestemt års priser.

For å unngå at ekstreme avlingsår skal gi store endringer i beregningsresultatene fra ett år til det neste ved beregningen av planteproduksjonsinntektene for driftsformene korn og korn/svin, legges stigningskoeffisienten for avling hentet fra beregningen av normalårsavling, til grunn. Beregningen av normalårsavlingen er gjort på 12 års glidende gjennomsnitt av avling i kg per dekar for landet. Værforholdene i enkeltår sier lite om den langsiktige volumutviklingen i kornproduksjonen. Med en lengre serie begrenses utslaget av spesielt gode eller dårlige avlingsår.

For arbeidsforbruket beregnes det trend på arbeidsforbruket regnet i timer. Det økonomiske utslaget av arbeidsforbrukstrenden beregnes i forhold til nivået på vederlag til arbeid og egenkapital på det enkelte referansebruk.

I tabell 4.1 er det vist hvilket detaljeringsnivå (aggregeringsnivå) og hvilken prisindeks som er bruk ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene.

Tabell 4.1 Oversikt over detaljeringsnivå og hvilken prisindeks som er brukt ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene

	Prisindeks for omregning til volumtall
Sum inntekter planteproduksjon – på referansebruk med driftsform korn og korn/svin	Stigningskoeffisient fra NILFs normalårsavlingsberegninger
Sum inntekter planteproduksjon – på øvrige referansebruk	Korn
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med melk og storfeslakt	Sammenveid indeks for melk og storfekjøtt inklusive grunntilskudd
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med korn	Sum husdyrprodukt
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med sau	Sammenveid indeks for sau- og lammekjøtt inklusive grunntilskudd og ull
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med korn/svin	Sum gris
Tilskudd – på referansebruk med driftsform korn	Benytter arealtrenden
Tilskudd – på øvrige referansebruk	Sum direkte tilskudd
Sum variable og faste kostnader – på referansebruk med driftsform korn	Sammenveid indeks handelsgjødsel/kalk (20 %), andre kostnader ved planteproduksjon (60 %) og vedlikehold (20 %)
Sum variable og faste kostnader – på referansebruk med driftsform korn/svin	Sammenveid indeks kraftfôr (50 %) og andre kostnader (50 %)
Sum variable og faste kostnader – på øvrige referansebruk	Sum ikke-varige produksjonsmiddel

For raskere å fange opp endringer og få med flere jordbruksbedrifter i beregningsutvalget, har Budsjettnemnda (med unntaket for korn) begrenset periodelengden til 8 år. I tabell 4.2 er vist antallet bruk som utgjør grunnlaget for beregningene for de fire driftsformene en har gjort beregningene for.

Tabell 4.2 Antall jordbruksbedrifter med i beregningene hele perioden

Driftsform	Referansebruk	2004–2011
Melk og storfeslakt	1	177
Korn	2	49
Sau	3	41
Korn/svin	5	22

Volumframregningene fra regnskapsåret 2011 er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau) og 5 (korn/gris). Beregningsresultatene for disse referanse-brukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 4, 11–21 og 28 regnes forholdsvis ut fra volumframregningene for melk (nr. 1). Referansebrukene 7, 22 og 23 regnes ut fra volumframregningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 8, 9 og 25–27 regnes ut fra volumframregningene for sau (nr. 3). Referansebrukene 6, 10 og 24 regnes ut fra volumframregningene for korn/gris (nr. 5).

4.2 Skift i volumutviklingen

Det kan være et problem og det bidrar til usikkerhet at den beskrevne metoden forholdsvis sent fanger opp endringer i volumutviklingen. Å regne lineær trend for en registrert volumutvikling på brukene i perioden 2004–2011 kan gi et dårlig bilde av volumutviklingen i perioden 2011–2013, dersom en får et skifte i produksjonsteknikk eller produksjonstilpasning som gir et brudd i en trend en har hatt noen år.

Det er ikke spesielle skift en har tatt hensyn til i årets beregninger.

4.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene

I tabell 4.3 er resultater for volumframregningene for referansebruk 1, 2, 3 og 5 vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 4.3 Volumendringer, i 2011-priser og 1845 timer per årsverk

Referanse- bruk	Trend (årlig endring, 2011-priser)						Per årsverk
	Plante- prod., kr/bruk	Husdyr- prod., kr/bruk	Direkte tilskudd, kr/bruk	Kostnader ekskl. kapital, kr/bruk	Arbeids- forbruk, timer/bruk	Innt. – kostn. (ekskl. avskr.) + tilskudd, kr/bruk	Med effekt av endret arb.forbruk, kr/årsverk
Melk og							
1 storfeslakt	900	30 000	12 800	26 500	13	17 200	8 000
2 Korn	1 500	-300	100	2 800	-17	-1 500	-2 200
3 Sau	400	600	13 800	4 200	6	10 600	8 200
5 Korn/svin	2 700	54 000	1 200	30 200	15	27 700	15 400

Under utarbeidelsen av årets volumframregninger ble det avdekket en feil i ett av beregningsprogrammene som blir benyttet. Denne feilen har forårsaket at kostnadene i tidligere års beregninger ikke har blitt deflatert med prisindeksen og at det dermed har blitt regnet trend på nominelle kostnader. Dette er hovedforklaringen på de forholdsvis store forskjellene i trenden for kostnader og dermed også i sum volumendringer fra fjorårets til årets beregninger.

For melkeproduksjonsbrukene gir beregningene en økning på 8 000 kroner per årsverk. Beregningene i fjor ga en nedgang på 600 kroner per årsverk. Trenden for husdyrinntekter per bruk øker med 300 kroner og for direkte tilskudd med

1 900 kroner sammenlignet med beregningene i fjor. Tilsvarende er trenden for kostnader 16 200 kroner lavere per bruk i årets beregninger. Trenden for arbeidsforbruket øker med 13 timer per bruk ved årets beregninger mot 1 time per bruk i fjorårets.

For bruk med driftsformen sau gir årets beregninger en økning på 8 200 kroner per årsverk mot en økning på 3 100 kroner per årsverk i fjor. Trendene for direkte tilskudd øker med 800 kroner per bruk mens trenden for husdyrprodukter går ned med 1 800 kroner per bruk sammenlignet med beregningene i fjor. Beregnet trend for kostnader er 8 000 kroner lavere per bruk i årets beregninger sammenlignet med beregnet trend i fjor.

For bruk med driftsformen korn gir årets beregninger en nedgang på 2 200 kroner per årsverk. Beregningene i fjor ga en nedgang på 19 300 kroner per årsverk. I kornproduksjonen er trenden for inntektene fra planteproduksjonen litt høyere enn ved beregningene i fjor. Normalårsavlingens stigningskoeffisient for 2011 gir en årlig avlingsøkning for korn i alt på 1,6 kg per dekar, opp fra 1,0 kg per dekar i fjor. Arealet på de 49 brukene som var med i hele perioden 2004–2011 var i gjennomsnitt 364 dekar mot 332 dekar ved beregningen i fjor. En har brukt total kalkylens pris på 2,14 kr per kg for korn i alt. Dette gir 1 250 kroner per bruk i årlig inntektsøkning som følge av avlingsøkning. I tillegg kommer endringen i arealet på brukene. Arealtrenden er positiv med 0,27 dekar per år. Med en normalårsavling på 403 kg per dekar og kornpris på 2,14 kr per kg blir inntektsøkningen på 250 kr per bruk fordi arealet øker. I alt blir trenden for inntekter i planteproduksjonen 1 500 kroner per bruk, som er en økning på 700 kroner sammenlignet med fjorårets beregninger. Beregningen av trenden for direkte tilskudd er endret siden i fjor. En benytter samme arealtrend som for planteproduksjonen, og multipliserer med satsen for arealstøtte i 2011 på 403 kroner per dekar. Denne utgjøres av sum kulturlandskaps-, areal- og RMP-tilskudd for landet. Satsen for kulturlandskapstilskuddet er 191 kroner per dekar og arealtilskuddet 156 kroner per dekar etter vektning med kornarealet i de ulike sonene. For RMP har en regnet med 56 kroner per dekar. Beregnet trend for direkte tilskudd er 1 500 kroner lavere per bruk i årets beregninger sammenlignet med fjorårets. Beregnet trend for kostnader er 8 400 kroner lavere per bruk i årets beregninger sammenlignet med beregnet trend i fjor.

For driftsformen korn/svin gir beregningene en volumøkning på 15 400 kroner per årsverk. Tilsvarende tall i fjor var en nedgang på 7 500 kroner per årsverk. Trenden for inntektene fra planteproduksjonen er uendret mens trenden for husdyrinntekter per bruk går ned med 14 800 kroner og for direkte tilskudd med 3 700 kroner sammenlignet med beregningene i fjor. Beregnet trend for kostnader er 57 700 kroner lavere per bruk i årets beregninger sammenlignet med beregnet trend i fjor.

I tabellene 4.4 og 4.5 er vist utslag av volumframregningene på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Tallene er regnet om i henholdsvis 2012-priser og 2013-priser.

Tabell 4.4 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2011 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

			2012	2013
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	9 600	17 800
2	Korn. 336 dekar korn	Landet	-1 100	-2 300
3	Sau. 151 vinterfôra sauer	Landet	9 000	18 600
4	Melkeproduksjon geit. 107 årsgaier	Landet	11 100	20 800
5	Svin og korn. 46 avlssvin + 341 dekar korn	Landet	15 600	26 900
6	Egg og planteprodukter. 7 175 høner + 232 dekar korn	Landet	18 400	31 800
7	Poteter og korn. 119 dekar poteter + 422 dekar korn	Landet	-3 000	-6 600
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	8 800	18 200
9	Frukt og bær. 49 dekar frukt og bær	Landet	12 300	25 600
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 90 028 fjorfeslakt	Landet	14 800	25 600

Tabell 4.5 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2011 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

			2012	2013
11	Økologisk melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	10 800	20 000
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	8 200	15 300
13	Melk (de 1/3 største brukene). 34 årskyr	Landet	10 400	19 300
14	Melk (de 25 største brukene). 50 årskyr	Landet	10 800	20 100
15	Melk og storfeslakt. 25 årskyr	Østlandets flatbygder	10 800	20 100
16	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Østlandet andre bygder	10 200	19 100
17	Melk og storfeslakt. 33 årskyr	Agder og Rogal., Jæren	10 900	20 300
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder og Rogaland andre bygder	8 900	16 600
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	8 900	16 600
20	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Trøndelag	9 200	17 200
21	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Nord-Norge	9 400	17 600
22	Korn. < 400 dekar korn (233 dekar korn)	Østlandet	100	200
23	Korn. > 400 dekar korn (686 dekar korn)	Østlandet	-2 700	-5 800
24	Korn og korn/svin. 320 daa + 23 avlssvin	Trøndelag	16 600	28 700
25	Sau. 139 vinterfôra sauer	Vestlandet	8 100	16 800
26	Sau. 157 vinterfôra sauer	Nord-Norge	12 700	26 300
27	Sau (de 25 største brukene). 258 v.f. sauer	Landet	11 800	24 500
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	11 600	21 700

Beregningsresultatet for referansebruk 2 er brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for blant annet referansebruk 22 og 23. Årsaken til svakere volumframregning per årsverk for referansebruk 23 sammenlignet med 22 er at vederlaget for disse to er henholdsvis 258 800 kroner per årsverk og -7 700 kroner per årsverk.

5 Priser på enkelte poster på referansebrukene

5.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å framregne på grunnlag av total kalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2011 er lik den beregnede budsjettprisen for 2012 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2011/2012. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2012 lik budsjettprisen for 2013 før avtale. For det normaliserte budsjettåret 2013 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2012. Her i referansebrukspublikasjonen som utgis etter jordbruksoppgjøret, blir prisendringer som er bestemt i jordbruksoppgjøret 2013, lagt inn i tabell 8.14 som viser fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppgjøret.

5.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper og med eventuelle målprisendringer fastsatt i årets jordbruksoppgjør.

5.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2011 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket. Prisene er uten pristilskudd, dvs. at grunntilskudd og distriktstilskudd er skilt ut. Spesielt for 2011 er at tidligere forskuddsbetaling fra Tine Industri ble endret til lån som ble omgjort til etterbetaling i 2012. Melkeprisen i basisåret 2011 framkommer derfor 14 øre per liter lavere enn om tidligere praksis var videreført (teknisk omlegging i bønders regnskaper). Dette innebærer ingen endring likviditetsmessig for melkeprodusentene. Her i årets referansebruksberegninger innebærer det imidlertid at melkeprisnivået på referansebrukene av regnskapsmessige årsaker er spesielt lavt i basisåret 2011 og at dette gir et stort utslag ved framregningen til 2012 på referansebrukene med melkeproduksjon.

Framregningen fra 2011 blir gjort på grunnlag av utviklingen i totalkalkylens melkepris. I totalkalkylen føres etterbetalingen på det året den er opptjent. Det betyr at etterbetalinger som ble utbetalt til melkeprodusentene for eksempel i 2012, i totalkalkylen er ført som etterbetaling i 2011 (opptjeningsåret). Det ble fra og med beregningene i 2011 vedtatt å korrigere for denne ulike periodiseringen av etterbetalingene ved framregningen av melkeprisen i referansebruksberegningene. Periodiseringsforskjellen er hovedforklaring til at melkeprisen i driftsgranskingene for 2011 er 20 øre per liter lavere enn i totalkalkylen. Dette skyldes at totalkalkylen har 42 øre i etterbetaling for opptjeningsåret 2011 i 2011-prisen, mens driftsgranskingene bare har 23 øre fra opptjeningsåret 2010, utbetalt i 2011. Det forklarer 19 øre av forskjellen i nivå mellom melkeprisene. Tabellen nedenfor viser melkeprisen og den ulike periodiseringen av etterbetalingene i de to beregningssystemene.

Tabell 5.1 Melkepris og periodisering av etterbetaling. Kr per liter

	2009	2010	2011	2012	2013
Melkepris i totalkalkylen	4,24	4,45	4,70	4,73	4,65
Herav etterbetaling	0,19	0,23	0,42	0,26	0,29
Melkepris driftsgr./Referansebruk nr. 1	4,09	4,41	4,50	4,88	4,61
Herav etterbetaling	0,04	0,19	0,23	0,42	0,26

Tabellene under viser framregningen av melkeprisen på referansebruk 1 i årets beregninger.

Tabell 5.2 Melkeprisen på referansebruk 1 i 2011 og 2012. Kr per liter

	2011	Utvikling fra 2011 til 2012	2012
Melkepris referansebruk nr. 1	4,50		
+ endring melkepris, totalkalkylen		0,03	
- endring i etterbetaling, totalkalkylen		- 0,16	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		0,19	
= netto forskjell i utvikling fra 2011 til 2012		= 0,38	
Melkepris referansebruk nr. 1			4,88

Tabell 5.3 Melkeprisen på referansebruk 1 i 2012 og 2013. Kr per liter

	2012	Utvikling fra 2012 til 2013	2013
Melkepris referansebruk nr. 1	4,88		
+ endring melkepris, totalkalkylen		- 0,08	
- endring i etterbetaling, totalkalkylen		0,03	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		- 0,16	
= netto forskjell i utvikling fra 2012 til 2013		= - 0,27	
Melkepris referansebruk nr. 1			4,61

5.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i totalkalkylen. Prisene i driftsgranskingene er eksklusive grunntilskudd og distriktstilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

5.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i totalkalkylen.

5.6 Annet

En bruker et anslag for konsumprisindeksen. På samme måte som i totalkalkylen anslår en at prisene vil øke med 0,77 prosent fra 2011 til 2012 og med 1,50 prosent fra 2012 til 2013. I relative tall blir dette:

$$2011 = 100,0 \quad 2012 = 100,8 \quad 2013 = 102,3$$

6 Tilskudd

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruks-beregningene.

Tilskuddssatsene etter jordbruksoppgjøret 2013 er tatt med, selv om de fleste resultattallene som presenteres senere, er før oppgjør.

6.1 Pristilskudd

6.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn de vedtatte satsendringene for grunntilskudd kjøtt. De vedtatte gjennomsnittlige satsene er vist i tabellen nedenfor. For geitemelk utbetales vedtatte satser vist i tabellen.

Tabell 6.1 Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre per liter og øre per kg

	2011	2012	2013	2014
Geitemelk	311,00	311,00	311,00	326,00
Saueskjøtt	381,00	381,00	381,00	381,00
Geitekjøtt	515,00	515,00	515,00	515,00

6.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabell 6.2.

Tabell 6.2 Satser for distriktstilskudd melk. Øre per liter

Sone	2011	2012	2013	2014
A ¹	0	0	0	0
B	11	11	12	12
C	28	28	30	31
D	39	39	42	44
E	49	49	52	54
F	62	62	65	67
G	87	87	90	92
H	108	108	111	113
I	166	166	169	171
J	175	175	178	180

1) Omfatter landet utenom sonene B-J

6.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabell 6.3.

Tabell 6.3 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av storfe og geit. Øre per kg

Sone	2011	2012	2013	2014
1	0	0	0	0
2	455	455	455	455
3	705	705	735	735
4	1 100	1 100	1 130	1 130
5	1 160	1 160	1 190	1 190

Tabell 6.4 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av sau. Øre per kg

Sone	2011	2012	2013	2014
1	0	0	0	0
2	455	455	455	455
3	705	705	735	735
4	1 300	1 300	1 330	1 330
5	1 350	1 350	1 380	1 380

Tabell 6.5 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av gris. Øre per kg

Sone	2011	2012	2013	2014
1	0	0	0	0
2	0	0	0	0
3	0	0	0	0
4	540	510	510	510
5	540	540	540	540
Vestlandet og Agder ¹	110	110	110	110

1) Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Aust-Agder og Vest-Agder

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Ved jordbruksoppjøret i 2010 ble satsene holdt uendret på henholdsvis 105 øre per kg for Nord-Norge og 45 øre per kg for Trøndelag og Vestlandet. Ved jordbruksoppjøret i 2011 ble satsen for Trøndelag redusert til 22 øre per kg mens satsene for de to øvrige distriktene ble beholdt uendret. Ved jordbruksoppjørene i 2012 og 2013 ble de tre satsene beholdt uendret. Satsen er lik i alle soner innenfor det enkelte distrikt.

6.1.4 Kvalitetstilskudd storfekjøtt

Ved jordbruksoppjøret 2013 ble det etablert et nytt kvalitetstilskudd for alt storfeslakt med kvalitet O og bedre, med unntak av slaktekategorien «Ku». Det nye tilskuddet skal utbetales via slakteriene til produsent for slakt levert fra og med januar 2014.

Tabell 6.6 Satser for kvalitetstilskudd storfekjøtt. Kr per kg

	2013	2014
Storfeslakt ¹ , kvalitet O og bedre	0,00	3,70 ²

1) Med unntak av slaktekategori «Ku»

2) Foreløpig anslått sats per kg tilskuddsberettiget storfeslakt

6.2 Driftstilskudd per foretak

Driftstilskuddet gis til foretak med ku- eller geitemelkproduksjon og til foretak med spesialisert kjøttfeproduksjon. Foretak med kumelkproduksjon og ammekyr (av minst 50 prosent kjøttferase) i spesialisert kjøttfeproduksjon, skal kunne motta driftstilskudd for begge produksjoner.

Tabell 6.7 Driftstilskudd per foretak. Kr per foretak per år og kr per dyr per år

	2011	2012	2013	2014 ¹
<i>Kumelk, 5 kyr eller flere</i>				
Sør-Norge ²	93 000	111 000	116 000	122 000
Sør-Norge Jæren	88 000	106 000	109 000	115 000
Nord-Norge	99 000	117 000	122 000	130 000
<i>Geitemelk, 27 geiter eller flere</i>				
	99 000	117 000	122 000	130 000
<i>Kumelk, færre enn 5 kyr</i>				
Sør-Norge ² , kr per ku	18 600	22 200	23 200	24 400
Sør-Norge Jæren, kr per ku	17 600	21 200	21 800	23 000
Nord-Norge, kr per ku	19 800	23 400	24 400	26 000
<i>Geitemelk, færre enn 27 geiter, kr per geit</i>				
	3 666	4 333	4 519	4 815
<i>Samdrift kumelk, 2 medlemmer</i>				
Sør-Norge ²	93 000	111 000	116 000	122 000
Sør-Norge Jæren	88 000	106 000	109 000	115 000
Nord-Norge	99 000	117 000	122 000	130 000
<i>Spesialisert kjøttfeproduksjon</i>				
50(40 ³) ammekyr eller flere	99 000	117 000	110 000	114 000
6-49(39 ³) ammekyr, kr per ammeku ⁴	1 980	2 340	2 750	2 850

1) Foreløpige satser

2) Unntatt Jæren

3) Fra og med år 2013

4) Regnet fra første ammeku

I referansebruksberegningene er ordningen med differensierte satser regnet inn etter andelen driftsgranskingsbruk fra de ulike områdene som inngår i det enkelte referansebruk.

6.3 Tilskudd til husdyr

Tilskudd til husdyr er avgrenset til maksimalt 250 000 kr per søker for 2011, 275 000 kr per søker for 2012 og 280 000 kr per søker for 2013. Ved årets jordbruksoppgjør ble beløpsavgrensingen beholdt uendret på 280 000 kr for 2014 samtidig som tilskudd til lamme- og kjeslakt ble skilt ut som en egen produksjonstilskuddsordning som ikke lenger skal omfattes av maksimalbeløpsavgrensingen. Tilskudd til husdyr utbetales to ganger i året etter

søknad 20.01. og 20.08. Ved søknad 20.08. kommer utbetalingene først i februar neste år. Tilskudd til husdyr etter jordbruksoppgjøret 2012/2013 ble derfor først utbetalt i 2013 når det gjaldt tilskuddet fra 01.07.12, mens endringene i tilskudd til husdyr med virkning for tellingen per 31.12.12 blir utbetalt andre halvår 2013. I denne publikasjonen er ingen endringer som følge av jordbruksoppgjøret 2013 innarbeidet i resultatene for 2013. I stedet er helårsutslaget av endringer som følge av årets jordbruksoppgjør presentert i tabell 8.14.

I tabellen under er det oppgitt utbetalte satser for årene 2011–2013 og foreløpige satser for 2014.

Tabell 6.8 Tilskudd til husdyr 2011, 2012, 2013 og 2014¹

Dyreslag	Sats, kr per dyr per år				
	Intervall	2011	2012	2013	2014 ¹
Melkeku	1–16	3 700	3 968	4 028	4 028
	17–25	1 744	2 012	2 072	2 072
	26–50	556	800	860	860
Storfe	1–250	787	800	800	800
Melkegeit	1–125	1 120	1 320	1 400	1 400
	126–250	412	512	512	512
Ammeku	1–25	3 810	4 080	4 080	4 080
	26–50	1 450	1 670	2 170	2 170
	> 50			500	500
Sau og ammegeit, over 1 år per 1. januar	1–50	1 010	1 105	1 180	1 326
	51–100	799	894	924	1 070
	101–200	270	347	347	347
	201–300	133	210	210	210
Utegangersau (alle)	1–300	180	210	210	210
Lammeslakt ²	Kvalitet 0 og bedre Kvalitet 0– Kvalitet P+, P og P–	179	185	206	206 ²
		63	0	0	0
		0	0	0	0
Kjeslakt ²	Over 3,5 kg	80	80	80	80 ²
Avlsgris Sør-Norge ³	1–35	765	765	765	915
Avlsgris Jæren	1–35	615	615	615	765
Avlsgris Nord-Norge	1–35	1 052	1 052	1 052	1 202
Slaktegris ³	1–1 400 ⁴	20	20	20	23
Slaktegris Jæren	1–1 400 ⁴	16	16	16	19
Verpehøner Sør-Norge	1–5 000	10	10	10	10
Verpehøner Nord-Norge	1–1 000	24	24	24	24
Verpehøner Nord-Norge	1 001–5 000	10	10	10	10

1) Foreløpige satser

2) Fra og med 2014 er tilskudd til lamme- og kjeslakt skilt ut som egen ordning innenfor produksjonstilskuddene og skal fra da heller ikke lenger omfattes av maksimalbeløpsbegrensningen for tilskudd til husdyr

3) Unntatt Jæren

4) Intervallet 1–1222 slaktegriser i 2012

De fastsatte satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er vist i tabell 6.9. Satsene blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for tilskudd til husdyr som er oppgitt i tabell 6.8.

Tabell 6.9 Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, 2011, 2012, 2013 og 2014¹.
Kr per dyr per år

Dyreslag	2011		2012		2013 og 2014 ¹	
	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7
Melkeku	1 550	1 802	2 000	2 252	2 400	2 702
Ammeku	994	1 370	1 265	1 640	1 518	1 968
Andre storfe	300	435 ²	335	470	402	564
Melkegeit og ammegeit	70	90	135	155	162	186
Sau over 1 år per 1. januar	220	280	285	345	342	414
Lammeslakt	34	34	40	40	40	40
Avlsgris	300	300	335	335	402	402
Slaktegris	200	200	217	217	260	260

1) Foreløpige satser

6.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 1.1.1996. Ved jordbruksoppgjøret i 2010 ble maksimalbeløpet hevet til 64 000 kr og satsene per dyr økt med 5 prosent. Ved jordbruksoppgjøret i 2011 ble maksimalbeløpet hevet til 66 600 kr og satsene per dyr økt med 4 prosent (satsen for ammeku ble økt særskilt med vel 12 prosent). Ved jordbruksoppgjøret i 2012 ble maksimalbeløpet hevet til 69 000 kr og satsene per dyr økt med 3,5 prosent. Ved jordbruksoppgjøret i 2013 ble maksimalbeløpet hevet til 72 000 kr og satsene per dyr økt med 3,9 prosent.

6.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Maksimalt refusjonsbeløp per dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. Ved jordbruksoppgjøret i 2010 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 200 til 1 250 kr, ved jordbruksoppgjøret i 2011 fra 1 250 til 1 300 kr og ved jordbruksoppgjøret i 2012 fra 1 300 til 1 400 kr. Ved jordbruksoppgjøret i 2013 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 400 til 1 500 kr.

6.6 Areal- og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2011, 2012, 2013 og 2014 er vist i tabellene 6.10–6.13.

Tabell 6.10 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2011.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0–250	75	0	99	208	236	266	
	> 250	50	0	50				266
Korn	0–800	113	165	236				
	> 800	102	152	221				
Potet	Alt areal	65				915		
Grønnsaker	0–80	450				1 550		
Frukt og bær	0–40	650			1 100	1 150		
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	400 ¹						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønn gjødsling	Alt areal	500 ²						
Annet økologisk areal	Alt areal ³	75						
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250						

- 1) Inklusive kornkampanje 2011 og 2012 med et tidsavgrenset ekstra arealt tillegg på 100 kr per dekar
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønn gjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar
- 3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.11 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2012.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0-250	90	0	124	233	261	291	
	> 250	65	0	75			291	
Korn	0-800	123	175		246			
	> 800	102	152		221			
Potet	Alt areal	65				915		
Grønnsaker	0-80	450				1 550		
Frukt og bær	0-40	800			1 250			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	400 ¹						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²						
Annet økologisk areal	Alt areal ³	50						
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250						

- 1) Inklusive kornkampanje 2011 og 2012 med et tidsavgrenset ekstra arealtillegg på 100 kr per dekar
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar
- 3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.12 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2013.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0-250	90	0	124	233	261	291	
	> 250	65	0	75			291	
Korn	0-800	123	175		246			
	> 800	102	152		221			
Potet	Alt areal	65					915	
Grønnsaker	0-80	550					1 650	
Frukt og bær	0-40	1 000			1 450			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Kornkampanje ¹	Alt areal	100 ¹						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²						
Annet økologisk areal	Alt areal ³	25						
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250						

- 1) Vekstsesongen 2012 med utbetaling i 2013. Gjelder bare for foretak som ikke har fått utbetalt det forhøyede tilskuddet for begge de to foregående vekstsesongene (2010 og 2011)
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar
- 3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.13 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2014¹.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0-250	90	0	124	233	261	291	
	> 250	65	0	75			291	
Korn	0-800	123	175		246			
	> 800	102	152		221			
Potet	Alt areal	80					930	
Grønnsaker	0-80	550					1 650	
Frukt og bær	0-40	1 000			1 450			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²						
Annet økologisk areal	Alt areal ³	25						
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250						

- 1) Foreløpige satser
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar
- 3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Satsene for økologisk arealtilskudd til korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær og til annet økologisk areal i tabellene over, blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd som er oppgitt i tabellene.

6.7 Tilskudd til dyr på beite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite ble ved jordbruksoppkjøret i 1998 skilt ut som et eget dyretilskudd og beregningen av normert areal per beitedyr falt bort. Til og med 1998 ble dette tilskuddet utbetalt som en del av areal- og kulturlandskapstilskuddet.

Ved jordbruksoppkjøret 2006 ble det innført et nytt beitetilskudd fra beitesesongen 2006 med første utbetaling i februar 2007. Det nye tilskuddet omfatter alle beitedyr som beiter et minimum antall uker per år. Tilskuddet kan gis for beiting både på utmarksbeiter, innmarksbeiter og dyrka jord.

Det er mulig å oppnå begge disse to beitetilskuddene for samme dyr dersom total beitetid tilfredsstiller minimumskravene til antall uker på beite.

Tabell 6.14 Satser for tilskudd til dyr på beite for 2011, 2012, 2013 og 2014¹.
Kr per dyr per år

Dyreslag	Intervall	AK-sone	Minimum antall uker på beite	2011	2012	2013	2014 ¹
Utmarksbeitetilskudd:							
Kyr, storfe og hester	Alle dyr	Alle	5	330	360	375	400
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	Alle	5	115	125	129	142
Beitetilskudd:							
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	1–4	16	400	415	432	449
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	5–7	12	400	415	432	449
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	1–4	16	60	60	60	60
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	5–7	12	60	60	60	60

1) Foreløpige satser

6.8 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. Ved jordbruksoppjøret i 2008 ble dette generelle bunnfradraget satt ned med 1 000 kr til 3 000 kr per foretak per år. Ved de senere jordbruksoppjørene, 2009-2013, har dette fradraget blitt videreført uendret.

7 Framregningsgrunnlag

7.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i totalkalkylen. Det er noen få unntak. Korn regnes fram med normaliserte regnskaper. Frukt og bær regnes fram med verdiutviklingen i normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er, blir forklart i underkapittel 7.2. Leid arbeid er ikke en egen post i totalkalkylen fordi det der er en kostnadspost som skal få sin dekning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital». Leid arbeid blir framregnet med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis og anslag til budsjettåret fra Statistisk sentralbyrå. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er tilskuddspostene ikke tatt med i tabellen nedenfor. I stedet vises til kapittel 6.

I tabell 7.1 er framregningsgrunnlaget vist i tre kolonner. Kolonnene viser utslaget fra 2011 til 2012, fra 2012 til 2013 før oppgjør og den siste kolonnen viser hvordan effekten av jordbruksoppgjøret 2013 er regnet inn. Stjerne er brukt der framregningen er basert på normaliserte regnskaper. En S er angitt der en i referansebruksberegningene har gjort egne sideberegninger. Sideberegningene er nærmere beskrevet i underkapitlene 7.2–7.4.

Tabell 7.1 Framregningssatser fra 2011 til 2012, fra 2012 til 2013 og framregningsgrunnlag for å vise helårsvirkningen av jordbruksoppgjøret 2013

	Endring i totalkalkylen fra 2011 til 2012 ¹	Endring i totalkalkylen fra 2012 til 2013 ¹	Framregnings- grunnlag for å regne effekt av jordbruks- oppgjøret 2013 (i forhold til 2013)
INNETEKTER			
Bygg	+ 8 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 18 øre/kg
Havre	+ 7 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 18 øre/kg
Hvete	+ 9 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 20 øre/kg
Annet korn	103,4 % *	100,2 % *	107,8 %
Erter	103,7 %	99,4 %	100,0 %
Oljefrø	101,8 % *	100,0 % *	104,8 %
Poteter	+ 7 øre/kg *	+ 10 øre/kg *	+ 25 øre/kg
Grovfôr	102,7 %	100,0 %	101,4 %
Grasfrø	108,5 %	105,6 %	101,4 %
Frukt og bær	98,3 % *	104,7 % *	102,7 %
Andre planteprodukter	103,9 %	99,1 %	102,7 %
Sum planteprodukter			
Storfe, melk	+ 38 øre/liter	- 27 øre/liter	+ 23 øre/kg
Storfe, livdyr	108,2 %	103,3 %	108,85 % ²
Kuslakt	+ 339 øre/kg	+ 147 øre/kg	108,85 % ²
Annet storfeslakt	+ 339 øre/kg	+ 147 øre/kg	108,85 % ²
Økologisk storfeslakt	+ 339 øre/kg	+ 147 øre/kg	108,85 % ²
Geit, melk	+ 38 øre/liter	- 27 øre/liter	+ 23 øre/kg
Geit, livdyr og slakt	104,9 %	100,1 %	101,4 %
Slaktegris	+ 51 øre/kg	- 128 øre/kg	0 øre/kg
Purker og råner, livdyr/slakt	102,1 %	94,9 %	100,0 %
Smågris	102,1 %	94,9 %	100,0 %
Sau, livdyr og slakt	107,8 %	100,2 %	105,6 %
Sau, ull	+ 194 øre/kg	+ 20 øre/kg	+ 100 øre/kg
Fjørfe, egg	+ 122 øre/kg	- 65 øre/kg	0 øre/kg
Fjørfekjøtt	106,0 %	100,2 %	101,4 %
Andre inntekter husdyrhold	104,9 %	100,1 %	101,4 %
Sum husdyrprodukter			
Leieinntekter (maskindel)	101,7 %	101,7 %	100,0 %
Andre inntekter	100,8 %	101,5 %	100,0 %
Sum inntekter før tilskudd			
Tilskudd i alt			
INNETEKTER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

2) Inklusive en anslått flat effekt av nytt kvalitetstilskudd for storfeslakt på referansebrukene

KOSTNADER			
Såkorn	105,2 %	104,7 %	103,5 %
Settepoteter	106,8 %	102,4 %	106,6 %
Såvarer og planter	96,0 %	98,9 %	101,9 %
Handelsgjødelse	115,7 %	99,0 %	101,9 %
Kalk	94,6 %	103,0 %	101,9 %
Plantevernmidler	106,2 %	95,0 %	101,9 %
Konserveringsmidler	97,8 %	99,0 %	101,9 %
Kraftfôr	102,5 %	103,2 %	102,0 %
Annet innkjøpt fôr	102,5 %	103,2 %	101,9 %
Diverse til husdyrholdet	100,8 %	101,5 %	101,9 %
Innkjøp av dyr	104,9 %	100,1 %	101,9 %
Andre forbruksartikler	100,8 %	101,5 %	101,9 %
Sum variable kostnader			
Leid arbeid	104,2 S	103,8 S	101,9 %
Mask. og redskaper, vedl.h.	102,2 %	102,6 %	101,9 %
Traktorer, vedlikehold	102,2 %	102,6 %	101,9 %
Skurtresker, vedlikehold	102,2 %	102,6 %	101,9 %
Yrkesbil, vedlikehold	99,6 %	101,4 %	101,9 %
Driftsbygninger, vedlikehold	103,1 %	104,0 %	101,9 %
Jord, grøfter, vannanl., vedl.h	103,1 S	104,0 S	101,9 %
Drivstoff	100,2 %	97,6 %	101,9 %
Leie av dyr	100,8 %	101,5 %	101,9 %
Leie av kvote	100,8 %	101,5 %	101,9 %
Leie av maskiner	100,8 %	101,5 %	101,9 %
Leie av bygninger	100,8 %	101,5 %	101,9 %
Jordleie	100,8 %	101,5 %	101,9 %
Forsikring	100,8 %	101,8 %	101,9 %
Elektrisk kraft	86,6 %	104,6 %	101,9 %
Adm. og andre faste kostn.	100,8 %	101,5 %	101,9 %
Sum faste kostnader			
Avskrivning., mask. og redsk.	102,9 S	102,8 S	100,0 %
Avskrivninger, traktorer	101,6 S	101,7 S	100,0 %
Avskrivninger, skurtresker	101,9 S	102,1 S	100,0 %
Avskrivninger, yrkesbil	101,0 S	100,9 S	100,0 %
Avskrivning., driftsbygninger	104,9 S	104,8 S	100,0 %
Avskrivn., jord, veger, vann.	104,1 S	104,0 S	100,0 %
Avskrivning., kontormaskiner	102,1 S	101,8 S	100,0 %
Sum avskrivninger			
KOSTNADER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

2) Inklusive en anslått flat effekt av nytt kvalitetstilskudd for storfeslakt på referansebrukene

RESULTATREGNING

Inntekter i alt			
–Kostnader i alt			
= Driftsoverskudd			
+ Leid arbeid	104,2 S	103,8 S	101,9 %
–Jordbrukets andel av gjeldsrenter	102,0 %	97,6 %	110,8 %
–Jordbrukets andel av kår	100,8 %	101,5 %	100,0 %
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk			
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk, inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2011			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

2) Inklusive en anslått flat effekt av nytt kvalitetstilskudd for storfeslakt på referansebrukene

7.2 Årgangsindekser

Avskrivningene framregnes med årgangsindeksene for kapitalutstyret. Årgangsindeksene skal uttrykke prisendringen i kapitalsaldoen som avskrives. Det beregnes årgangsindekser for maskiner og redskaper (20 år), for traktor (20 år), for skurtresker (20 år), for yrkesbil (15 år) og for byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» framregnes med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner framregnes med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

For å illustrere begrepet årgangsindeks, har en i tabellen under brukt kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 7.2 Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Indeks	325,1	327,6	340,1	347,2	355,8	360,2	363,0	368,4
Årgangsindeks						342,67	349,72	356,09
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1	1,021	1,039

Årgangsindeksen for 2011 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 2007–2010 pluss halvparten av indeksen for det første året (2006) og halvparten av indeksen for det siste året (2011) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2012 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 2007–2012 og for 2013 for årene 2008–2013.

7.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følger en utviklingen i lønnstariffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis fra regnskapsåret til første framregningsår. Dette gir følgende utvikling:

$$2011 = 100,0 \quad 2012 = 104,2 \quad 2013 = 108,2$$

For 2013 er det da brukt et anslag for lønnsutviklingen på 3,8 prosent som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå brukte før lønnsoppgjørene 2013.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

7.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen. Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en forventer å få i de to framregningsårene.

8 Beregningsresultater

Resultater fra referansebruksberegningene 2011–2013 er presentert nedenfor.

8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteligningen var nytt fra og med 2000. Inntektsfradraget er i utgangspunktet ikke regnet inn i referansebruksberegningene, men går fram av tabellene 8.6–8.9 og er regnet inn i resultatene for referansebrukene i tabellene 8.10–8.14.

I 2011 er det generelle fradraget 54 200 kr og maksimalt fradrag 142 000 kr som oppnås ved en jordbruksinntekt på 328 600 kr. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 59 300 kr forutsatt 33 prosent marginalsatt. I 2012 og 2013 er det generelle fradraget 63 500 kr og maksimalt fradrag 166 400 kr som oppnås ved en jordbruksinntekt på 334 300 kr. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 72 800 kr forutsatt 36 prosent marginalsatt. Marginalsatten øker fordi trygdeavgiften for primærnæringene ble hevet fra 7,8 til 11,0 prosent fra og med inntektsåret 2012. Økt jordbruksfradrag er en delkompensasjon for den økte trygdeavgiften. I tillegg er tilskuddet til medlemsavgift til folketrygden omfordelt på ulike andre tilskudd. Den økte trygdeavgiften (skattekostnaden) vil ikke framkomme i beregningene, mens de kompenserende tilskuddene i form av økt jordbruksfradrag og økte tilskudd, ble i fjor beregnet å få et samlet utslag på om lag 6 100 kr per årsverk i 2012.

Tabellene 8.1 og 8.2 viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2011. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppjøret 2013 er regnet inn. Kr per årsverk

	2011	2012 ¹	2013 ¹
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	234 800	293 200	282 700
2 Korn, 336 dekar korn. Landet	104 000	101 400	89 300
3 Sau, 151 vinterfôra sauer. Landet	163 300	196 600	210 500
4 Melkeproduksjon geit, 107 årsgeiter. Landet	273 400	322 100	325 300
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 341 dekar korn. Landet	266 800	288 400	210 000
6 Egg og planteprodukter, 7 175 høner + 232 dekar korn. Landet	315 600	414 500	352 400
7 Poteter og korn, 119 daa poteter + 422 daa korn. Landet	294 900	295 700	306 100
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	160 000	205 800	229 900
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	224 700	237 700	267 300
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 90 028 fjorfeslakt. Landet	254 200	349 900	318 600

1) I 2012 og 2013 inklusive en delkompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 2 400 kr per årsverk i 2012. Den resterende delen av kompensasjonen blir ikke synlig her, men kommer fram i andre resultattabeller i publikasjonen

Tabell 8.2 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2011. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppjøret 2013 er regnet inn. Kr per årsverk

	2011	2012 ¹	2013 ¹
11 Økologisk melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	264 000	320 700	312 400
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	201 900	248 300	244 400
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 34 årskyr. Landet	254 400	323 000	304 600
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 50 årskyr. Landet	264 200	347 700	314 600
15 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Østlandets flatbygder	264 800	326 600	313 000
16 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Østlandets andre bygder	250 900	307 800	300 900
17 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	267 200	339 000	318 200
18 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	218 300	274 200	266 600
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	218 600	273 600	263 700
20 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Trøndelag	226 400	285 000	273 800
21 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Nord-Norge	231 400	285 700	277 100
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	-7 700	-12 300	-23 400
23 Korn, > 400 dekar korn (686 dekar korn). Østlandet	258 800	256 200	243 100
24 Korn og svin, 320 daa korn + 23 avlssvin. Trøndelag	284 600	306 300	256 200
25 Sau, 139 vinterfôra sauer. Vestlandet	147 200	176 400	189 500
26 Sau, 157 vinterfôra sauer. Nord-Norge	230 900	268 600	287 700
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 258 v.fôra sauer. Landet	215 300	253 100	271 100
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	285 400	360 600	339 000

1) I 2012 og 2013 inklusive en delkompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 2 400 kr per årsverk i 2012. Den resterende delen av kompensasjonen blir ikke synlig her, men kommer fram i andre resultattabeller i publikasjonen

Tabell 8.3 Resultatregning for hvert referansebruk. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppgjøret 2013 er regnet inn. Kr

1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet

	313 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 476 686	1 594 444	1 579 682
– Kostnader i alt	1 083 888	1 110 730	1 138 080
= Driftsoverskudd	392 798	483 714	441 602
+ Leid arbeid	115 057	119 889	124 492
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	46 943	47 861	46 713
– Jordbrukets andel av kår	4 769	4 806	4 878
= Vederlag til arbeid og egenkapital	456 143	550 936	514 503
/ Antall årsverk	1,943	1,943	1,943
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	234 817	283 615	264 860
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 600	17 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	234 817	293 215	282 660

2 Korn, 336 dekar korn. Landet

	96 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	466 038	481 678	482 250
– Kostnader i alt	403 318	419 329	425 012
= Driftsoverskudd	62 720	62 349	57 238
+ Leid arbeid	4 019	4 188	4 349
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	20 903	21 312	20 801
– Jordbrukets andel av kår	3 150	3 174	3 222
= Vederlag til arbeid og egenkapital	42 686	42 051	37 564
/ Antall årsverk	0,410	0,410	0,410
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	104 037	102 489	91 553
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	–1 100	–2 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	104 037	101 389	89 253

3 Sau, 151 vinterføra sauer. Landet

	100 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	610 847	650 931	664 021
– Kostnader i alt	451 671	464 025	474 481
= Driftsoverskudd	159 176	186 906	189 540
+ Leid arbeid	56 780	59 165	61 436
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	14 420	14 702	14 349
– Jordbrukets andel av kår	1 468	1 479	1 501
= Vederlag til arbeid og egenkapital	200 068	229 890	235 126
/ Antall årsverk	1,225	1,225	1,225
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	163 258	187 593	191 865
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 000	18 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	163 258	196 593	210 465

4 Melkeproduksjon geit, 107 årsgeiter. Landet

	22 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 168 179	1 247 959	1 251 674
– Kostnader i alt	760 754	777 763	798 695
= Driftsoverskudd	407 425	470 196	452 979
+ Leid arbeid	120 714	125 784	130 613
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	37 096	37 822	36 915
– Jordbrukets andel av kår	2 589	2 609	2 648
= Vederlag til arbeid og egenkapital	488 454	555 549	544 029
/ Antall årsverk	1,786	1,786	1,786
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	273 422	310 979	304 531
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	11 100	20 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	273 422	322 079	325 331

5 Svin og korn, 46 avlssvin og 341 dekar korn. Landet

	36 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	2 667 329	2 730 677	2 630 052
– Kostnader i alt	2 213 482	2 269 101	2 324 808
= Driftsoverskudd	453 847	461 576	305 244
+ Leid arbeid	104 684	109 081	113 268
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	108 948	111 079	108 415
– Jordbrukets andel av kår	4 795	4 832	4 904
= Vederlag til arbeid og egenkapital	444 788	454 746	305 193
/ Antall årsverk	1,667	1,667	1,667
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	266 786	272 759	183 056
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	15 600	26 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	266 786	288 359	209 956

6 Egg og planteprodukter, 7 175 verpehøner og 232 dekar korn. Landet

	13 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	2 742 811	2 937 712	2 863 020
- Kostnader i alt	2 208 931	2 272 465	2 331 140
= Driftsoverskudd	533 880	665 247	531 880
+ Leid arbeid	117 385	122 315	127 011
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	123 526	125 942	122 922
- Jordbrukets andel av kår	2 866	2 888	2 931
= Vederlag til arbeid og egenkapital	524 873	658 732	533 038
/ Antall årsverk	1,663	1,663	1,663
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	315 642	396 141	320 553
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	18 400	31 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	315 642	414 541	352 353

7 Poteter og korn, 119 dekar poteter og 422 dekar korn. Landet

	15 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 565 006	1 610 742	1 644 724
- Kostnader i alt	1 160 134	1 202 991	1 220 606
= Driftsoverskudd	404 872	407 751	424 118
+ Leid arbeid	88 808	92 538	96 090
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	46 558	47 469	46 330
- Jordbrukets andel av kår	5 265	5 305	5 385
= Vederlag til arbeid og egenkapital	441 857	447 515	468 493
/ Antall årsverk	1,498	1,498	1,498
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	294 944	298 721	312 724
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	-3 000	-6 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	294 944	295 721	306 124

8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet

	38 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	934 176	998 767	1 029 898
- Kostnader i alt	755 202	776 215	792 907
= Driftsoverskudd	178 974	222 552	236 991
+ Leid arbeid	63 763	66 441	68 992
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	42 486	43 317	42 278
- Jordbrukets andel av kår	4 097	4 129	4 190
= Vederlag til arbeid og egenkapital	196 154	241 547	259 515
/ Antall årsverk	1,226	1,226	1,226
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	159 993	197 018	211 673
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 800	18 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	159 993	205 818	229 873

9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet

	26 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	749 544	757 273	792 400
– Kostnader i alt	516 229	530 662	543 802
= Driftsoverskudd	233 315	226 611	248 598
+ Leid arbeid	193 460	201 585	209 324
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	12 590	12 836	12 528
– Jordbrukets andel av kår	1 611	1 623	1 648
= Vederlag til arbeid og egenkapital	412 574	413 737	443 746
/ Antall årsverk	1,836	1,836	1,836
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	224 741	225 375	241 722
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	12 300	25 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	224 741	237 675	267 322

10 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 90 028 fjørfeslakt. Landet

	13 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	2 677 243	2 830 465	2 838 464
– Kostnader i alt	2 454 629	2 525 811	2 583 849
= Driftsoverskudd	222 614	304 654	254 615
+ Leid arbeid	106 232	110 694	114 943
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	57 258	58 378	56 978
– Jordbrukets andel av kår	3 301	3 326	3 376
= Vederlag til arbeid og egenkapital	268 287	353 644	309 204
/ Antall årsverk	1,055	1,055	1,055
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	254 232	335 117	293 005
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	14 800	25 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	254 232	349 917	318 605

11 Økologisk melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet

	28 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 445 883	1 551 323	1 539 675
– Kostnader i alt	1 019 126	1 039 657	1 068 450
= Driftsoverskudd	426 757	511 666	471 225
+ Leid arbeid	135 206	140 885	146 293
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	42 373	43 202	42 166
– Jordbrukets andel av kår	3 542	3 569	3 623
= Vederlag til arbeid og egenkapital	516 048	605 780	571 729
/ Antall årsverk	1,955	1,955	1,955
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	263 961	309 860	292 442
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	10 800	20 000
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	263 961	320 660	312 442

12 Melk (de 1/3 minste melkebrukene), 13 årskyr. Landet

	105 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	926 183	1 000 457	995 510
– Kostnader i alt	662 638	678 432	695 114
= Driftsoverskudd	263 545	322 025	300 396
+ Leid arbeid	85 015	88 586	91 986
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	19 479	19 860	19 384
– Jordbrukets andel av kår	3 301	3 326	3 376
= Vederlag til arbeid og egenkapital	325 780	387 425	369 622
/ Antall årsverk	1,614	1,614	1,614
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	201 903	240 107	229 074
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 200	15 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	201 903	248 307	244 374

13 Melk (de 1/3 største melkebrukene), 34 årskyr. Landet

	105 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	2 176 223	2 347 224	2 317 977
– Kostnader i alt	1 634 919	1 675 590	1 717 477
= Driftsoverskudd	541 304	671 634	600 500
+ Leid arbeid	146 973	153 146	159 025
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	94 088	95 928	93 628
– Jordbrukets andel av kår	6 742	6 794	6 896
= Vederlag til arbeid og egenkapital	587 447	722 058	659 001
/ Antall årsverk	2,309	2,309	2,309
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	254 363	312 649	285 345
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	10 400	19 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	254 363	323 049	304 645

14 Melk og storfeslakt, de 25 største melkebrukene, 50 årskyr. Landet

	25 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	2 980 273	3 216 694	3 160 474
– Kostnader i alt	2 273 078	2 329 961	2 390 373
= Driftsoverskudd	707 195	886 733	770 101
+ Leid arbeid	151 159	157 508	163 554
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	185 088	188 708	184 183
– Jordbrukets andel av kår	10 878	10 962	11 126
= Vederlag til arbeid og egenkapital	662 388	844 571	738 346
/ Antall årsverk	2,507	2,507	2,507
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	264 239	336 915	294 540
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	10 800	20 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	264 239	347 715	314 640

15 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Østlandets flatbygder

	27 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 727 760	1 854 561	1 835 335
– Kostnader i alt	1 325 198	1 357 135	1 390 938
= Driftsoverskudd	402 562	497 426	444 397
+ Leid arbeid	167 271	174 296	180 987
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	40 182	40 968	39 986
– Jordbrukets andel av kår	3 843	3 873	3 931
= Vederlag til arbeid og egenkapital	525 808	626 881	581 467
/ Antall årsverk	1,985	1,985	1,985
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	264 842	315 751	292 876
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	10 800	20 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	264 842	326 551	312 976

16 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Østlandets andre bygder

	45 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 386 007	1 494 328	1 484 088
– Kostnader i alt	1 006 644	1 032 098	1 056 924
= Driftsoverskudd	379 363	462 230	427 164
+ Leid arbeid	123 730	128 927	133 876
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	26 129	26 640	26 001
– Jordbrukets andel av kår	7 122	7 177	7 285
= Vederlag til arbeid og egenkapital	469 842	557 340	527 754
/ Antall årsverk	1,873	1,873	1,873
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	250 900	297 624	281 825
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	10 200	19 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	250 900	307 824	300 925

17 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren

	17 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 822 203	1 971 166	1 940 299
– Kostnader i alt	1 300 746	1 331 655	1 365 859
= Driftsoverskudd	521 457	639 511	574 440
+ Leid arbeid	88 170	91 873	95 400
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	78 535	80 071	78 151
– Jordbrukets andel av kår	2 988	3 011	3 056
= Vederlag til arbeid og egenkapital	528 104	648 302	588 633
/ Antall årsverk	1,976	1,976	1,976
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	267 239	328 063	297 868
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	10 900	20 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	267 239	338 963	318 168

18 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Agder/Rogaland, andre bygder

	28 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 289 946	1 394 749	1 386 800
- Kostnader i alt	961 515	985 588	1 010 850
= Driftsoverskudd	328 431	409 161	375 950
+ Leid arbeid	114 335	119 137	123 710
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	47 351	48 277	47 119
- Jordbrukets andel av kår	1 939	1 954	1 983
= Vederlag til arbeid og egenkapital	393 476	478 067	450 558
/ Antall årsverk	1,802	1,802	1,802
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	218 335	265 273	250 009
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 900	16 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	218 335	274 173	266 609

19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet

	72 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 344 868	1 454 042	1 440 641
- Kostnader i alt	983 935	1 008 196	1 033 356
= Driftsoverskudd	360 933	445 846	407 285
+ Leid arbeid	100 560	104 784	108 806
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	37 111	37 837	36 930
- Jordbrukets andel av kår	5 514	5 556	5 640
= Vederlag til arbeid og egenkapital	418 868	507 237	473 521
/ Antall årsverk	1,916	1,916	1,916
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	218 617	264 739	247 142
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 900	16 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	218 617	273 639	263 742

20 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Trøndelag

	66 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 517 361	1 641 572	1 624 754
- Kostnader i alt	1 100 418	1 127 380	1 154 954
= Driftsoverskudd	416 943	514 192	469 800
+ Leid arbeid	103 044	107 372	111 494
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	52 322	53 345	52 066
- Jordbrukets andel av kår	6 301	6 349	6 445
= Vederlag til arbeid og egenkapital	461 364	561 870	522 783
/ Antall årsverk	2,037	2,037	2,037
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	226 448	275 778	256 593
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 200	17 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	226 448	284 978	273 793

21 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Nord-Norge

	58 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 531 347	1 644 135	1 632 326
- Kostnader i alt	1 132 272	1 161 042	1 188 789
= Driftsoverskudd	399 075	483 093	443 537
+ Leid arbeid	123 920	129 125	134 081
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	67 855	69 182	67 523
- Jordbrukets andel av kår	1 688	1 701	1 727
= Vederlag til arbeid og egenkapital	453 452	541 335	508 368
/ Antall årsverk	1,959	1,959	1,959
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	231 430	276 283	259 458
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 400	17 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	231 430	285 683	277 058

22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet

	61 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	321 979	332 630	333 218
- Kostnader i alt	305 093	316 965	321 682
= Driftsoverskudd	16 886	15 665	11 536
+ Leid arbeid	999	1 041	1 081
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	17 772	18 120	17 685
- Jordbrukets andel av kår	2 631	2 651	2 691
= Vederlag til arbeid og egenkapital	-2 518	-4 065	-7 759
/ Antall årsverk	0,329	0,329	0,329
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	-7 654	-12 356	-23 584
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	100	200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	-7 654	-12 256	-23 384

23 Korn, > 400 dekar korn (686 dekar korn). Østlandet

	21 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	947 062	979 906	980 983
- Kostnader i alt	758 728	791 332	799 921
= Driftsoverskudd	188 334	188 574	181 062
+ Leid arbeid	10 532	10 974	11 396
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	29 162	29 732	29 019
- Jordbrukets andel av kår	2 952	2 975	3 019
= Vederlag til arbeid og egenkapital	166 752	166 841	160 420
/ Antall årsverk	0,644	0,644	0,644
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	258 753	258 891	248 928
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	-2 700	-5 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	258 753	256 191	243 128

24 Korn og svin, 320 dekar korn og 23 avlssvin. Trøndelag

	26 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	1 359 735	1 391 922	1 351 520
- Kostnader i alt	1 049 455	1 077 205	1 104 282
= Driftsoverskudd	310 280	314 717	247 238
+ Leid arbeid	44 526	46 396	48 177
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	51 333	52 337	51 082
- Jordbrukets andel av kår	7 742	7 802	7 919
= Vederlag til arbeid og egenkapital	295 731	300 974	236 414
/ Antall årsverk	1,039	1,039	1,039
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	284 624	289 670	227 535
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	16 600	28 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	284 624	306 270	256 235

25 Sau, 139 vinterfôra sauer. Vestlandet

	24 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	507 598	541 235	553 112
- Kostnader i alt	364 214	373 810	382 416
= Driftsoverskudd	143 384	167 425	170 696
+ Leid arbeid	47 473	49 467	51 366
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	8 976	9 152	8 932
- Jordbrukets andel av kår	1 696	1 709	1 735
= Vederlag til arbeid og egenkapital	180 185	206 031	211 395
/ Antall årsverk	1,224	1,224	1,224
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	147 163	168 272	172 653
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 100	16 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	147 163	176 372	189 453

26 Sau, 157 vinterfôra sauer. Nord-Norge

	21 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	725 135	766 642	781 752
- Kostnader i alt	502 041	516 476	527 931
= Driftsoverskudd	223 094	250 166	253 821
+ Leid arbeid	63 668	66 342	68 889
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	14 015	14 289	13 946
- Jordbrukets andel av kår	720	726	736
= Vederlag til arbeid og egenkapital	272 027	301 493	308 028
/ Antall årsverk	1,178	1,178	1,178
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	230 860	255 867	261 413
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	12 700	26 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	230 860	268 567	287 713

27 Sau (de 25 største sauebrukene), 258 vinterføra sauer. Landet

	25 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	977 300	1 036 426	1 056 276
– Kostnader i alt	685 245	705 289	720 569
= Driftsoverskudd	292 055	331 137	335 707
+ Leid arbeid	86 036	89 650	93 091
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	25 722	26 225	25 596
– Jordbrukets andel av kår	2 819	2 841	2 883
= Vederlag til arbeid og egenkapital	349 550	391 721	400 319
/ Antall årsverk	1,623	1,623	1,623
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	215 332	241 311	246 607
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	11 800	24 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	215 332	253 111	271 107

28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet

	34 bruk		
	2011	2012 ¹	2013 ¹
Inntekter i alt	2 971 777	3 194 421	3 156 642
– Kostnader i alt	2 191 053	2 245 244	2 300 885
= Driftsoverskudd	780 724	949 177	855 757
+ Leid arbeid	126 394	131 703	136 758
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	128 200	130 708	127 573
– Jordbrukets andel av kår	9 912	9 988	10 138
= Vederlag til arbeid og egenkapital	769 006	940 184	854 804
/ Antall årsverk	2,694	2,694	2,694
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	285 419	348 952	317 263
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	11 600	21 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	285 419	360 552	338 963

1) I 2012 og 2013 inklusive en delkompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 2 400 kr per årsverk i 2012. Den resterende delen av kompensasjonen blir ikke synlig her, men kommer fram i andre resultattabeller i publikasjonen

Tabell 8.4 Utvikling i sum tilskudd. Kr per bruk

	Sum tilskudd 2011	Endring til 2012 ¹	Endring til 2013 ^{1,2}	Endring til 2014 ³	Endring 2012 ¹ - 2013 ^{1,2}
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	501 387	38 160	51 931	66 216	13 771
2 Korn, 336 dekar korn. Landet	137 597	4 138	4 055	4 895	-83
3 Sau, 151 vinterfôra sauer. Landet	366 571	22 939	35 068	57 224	12 129
4 Melkeproduksjon geit, 107 årsgeiter. Landet	727 879	51 759	73 225	104 149	21 465
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 341 dekar korn. Landet	247 394	5 620	10 636	22 450	5 016
6 Egg/planteprod., 7 175 høner + 232 dekar korn. Landet	367 808	12 380	20 084	25 994	7 704
7 Poteter og korn, 119 daa potet + 422 daa korn. Landet	199 172	6 003	7 933	10 798	1 930
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	446 072	30 032	46 509	54 444	16 476
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	210 715	12 192	26 599	40 424	14 408
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 90 028 fjorfeslakt. Landet	100 576	5 042	7 910	11 822	2 868
11 Økologisk melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	544 063	41 964	57 218	70 818	15 254
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	398 591	31 925	43 856	57 057	11 931
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 34 årskyr. Landet	617 663	45 614	60 005	73 813	14 391
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 50 årskyr. Landet	761 241	54 475	67 599	82 223	13 123
15 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Østlandets flatbygder	510 833	37 151	48 608	60 855	11 457
16 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Østlandets andre bygd.	503 489	37 903	51 646	66 161	13 743
17 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	379 962	33 548	43 432	56 615	9 884
18 Melk og storfesl., 19 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	449 096	37 004	49 835	63 202	12 831
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	463 152	36 368	51 072	65 921	14 704
20 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Trøndelag	473 643	38 504	52 920	66 814	14 415
21 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Nord-Norge	635 233	38 757	55 629	72 519	16 872
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	91 586	3 103	3 094	3 745	-9
23 Korn, > 400 dekar korn (686 dekar korn). Østlandet	259 408	8 068	8 068	9 593	0
24 Korn og svin, 320 daa korn + 23 avlssvin. Trøndelag	216 929	4 375	6 474	13 554	2 099
25 Sau, 139 vinterfôra sauer. Vestlandet	315 326	20 272	31 327	52 512	11 055
26 Sau, 157 vinterfôra sauer. Nord-Norge	467 026	25 402	39 596	62 535	14 194
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 258 v.f. sauer. Landet	550 381	35 057	53 600	80 513	18 544
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	778 137	53 512	80 113	101 913	26 600

1) I 2012 og 2013 inklusive en delkompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 2 400 kr per årsverk i 2012. Den resterende delen av kompensasjonen blir ikke synlig her, men kommer fram i andre resultatstabeller i publikasjonen

2) Før utslaget av jordbruksoppjøret 2013 er regnet inn

3) Med 2014 menes fullt utslag av jordbruksoppjøret 2013

Tabell 8.5 Utvikling i sum tilskudd. Kr per årsverk

	Sum tilskudd 2011	Endring til 2012 ¹	Endring til 2013 ^{1,2}	Endring til 2014 ³	Endring 2012 ¹ - 2013 ^{1,2}
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	258 108	19 644	26 733	34 087	7 089
2 Korn, 336 dekar korn. Landet	335 359	10 085	9 882	11 931	-203
3 Sau, 151 vinterfôra sauer. Landet	299 126	18 718	28 616	46 696	9 898
4 Melkeproduksjon geit, 107 årsgaier. Landet	407 444	28 973	40 989	58 300	12 016
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 341 dekar korn. Landet	148 388	3 371	6 379	13 466	3 008
6 Egg/planteprod., 7 175 høner + 232 dekar korn. Landet	221 188	7 445	12 078	15 632	4 633
7 Poteter og korn, 119 daa potet + 422 daa korn. Landet	132 949	4 007	5 295	7 208	1 288
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	363 839	24 496	37 935	44 407	13 439
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	114 783	6 641	14 489	22 020	7 848
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 90 028 fjorfeslakt. Landet	95 307	4 777	7 495	11 203	2 718
11 Økologisk melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	278 291	21 465	29 267	36 224	7 802
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	247 027	19 785	27 180	35 361	7 394
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 34 årskyr. Landet	267 446	19 751	25 982	31 961	6 231
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 50 årskyr. Landet	303 673	21 731	26 966	32 800	5 235
15 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Østlandets flatbygder	257 299	18 712	24 483	30 652	5 771
16 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Østlandets andre bygd.	268 867	20 240	27 579	35 331	7 339
17 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	192 274	16 976	21 978	28 649	5 002
18 Melk og storfesl., 19 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	249 198	20 533	27 653	35 070	7 120
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	241 730	18 981	26 656	34 406	7 675
20 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Trøndelag	232 474	18 899	25 974	32 794	7 075
21 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Nord-Norge	324 206	19 780	28 392	37 012	8 611
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	278 379	9 432	9 404	11 384	-28
23 Korn, > 400 dekar korn (686 dekar korn). Østlandet	402 530	12 520	12 520	14 886	0
24 Korn og svin, 320 daa korn + 23 avlssvin. Trøndelag	208 781	4 211	6 231	13 044	2 020
25 Sau, 139 vinterfôra sauer. Vestlandet	257 537	16 557	25 586	42 889	9 029
26 Sau, 157 vinterfôra sauer. Nord-Norge	396 349	21 558	33 604	53 071	12 046
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 258 v.f. sauer. Landet	339 049	21 596	33 019	49 598	11 423
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	288 808	19 861	29 734	37 825	9 873

1) I 2012 og 2013 inklusive en delkompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 2 400 kr per årsverk i 2012. Den resterende delen av kompensasjonen blir ikke synlig her, men kommer fram i andre resultattabeller i publikasjonen

2) Før utslaget av jordbruksoppjøret 2013 er regnet inn

3) Med 2014 menes fullt utslag av jordbruksoppjøret 2013

Tabell 8.6 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

		2011	2012 ¹	2013 ^{1,2}	
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	43 600	60 300	56 600
2	Korn. 336 dekar korn	Landet	13 700	14 300	13 100
3	Sau. 151 vinterfôra sauer	Landet	27 300	34 400	34 600
4	Melkeproduksjon geit. 107 årsgelter	Landet	44 600	59 100	57 600
5	Svin og korn. 46 avlssvin + 341 dekar korn	Landet	47 900	58 300	44 700
6	Egg og planteprodukter. 7 175 høner + 232 dekar korn	Landet	53 500	76 100	64 500
7	Poteter og korn. 119 dekar poteter + 422 dekar korn	Landet	44 500	53 600	55 100
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	28 700	37 500	38 700
9	Frukt og bær. 49 dekar frukt og bær	Landet	32 500	37 800	39 800
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 90 028 fjorfeslakt	Landet	31 700	44 600	40 300

1) I 2012 og 2013 inklusive en delkompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 3 700 kr per årsverk i 2012. Den resterende delen av kompensasjonen blir ikke synlig her, men kommer fram i andre resultattabeller i publikasjonen

2) Før utslaget av jordbruksoppjøret 2013 er regnet inn

Tabell 8.7 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

		2011	2012 ¹	2013 ^{1,2}	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	46 000	62 700	59 200
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	34 600	46 200	44 300
13	Melk (de 1/3 største brukene). 34 årskyr	Landet	54 000	76 400	70 400
14	Melk (de 25 største brukene). 50 årskyr	Landet	62 100	76 400	76 400
15	Melk og storfeslakt. 25 årskyr	Østlandets flatbygder	44 300	61 500	56 800
16	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Østlandets a. bygder	42 700	58 400	55 300
17	Melk og storfeslakt. 33 årskyr	Agder og Rog., Jæren	52 600	73 800	68 200
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	39 100	53 800	50 900
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	41 400	57 000	53 600
20	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Trøndelag	45 300	62 900	59 000
21	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Nord-Norge	44 100	60 200	56 800
22	Korn. < 400 dekar korn (233 dekar korn)	Østlandet	3 700	3 600	2 600
23	Korn. > 400 dekar korn (686 dekar korn)	Østlandet	29 300	34 500	33 900
24	Korn og korn/svin. 320 daa + 23 avlssvin	Trøndelag	37 800	45 500	39 600
25	Sau. 139 vinterfôra sauer	Vestlandet	26 200	32 700	33 000
26	Sau. 157 vinterfôra sauer	Nord-Norge	31 700	39 900	40 200
27	Sau (de 25 største brukene). 258 v.f. sauer	Landet	36 600	47 000	47 300
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	62 100	76 400	76 400

1) I 2012 og 2013 inklusive en delkompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 3 700 kr per årsverk i 2012. Den resterende delen av kompensasjonen blir ikke synlig her, men kommer fram i andre resultattabeller i publikasjonen

2) Før utslaget av jordbruksoppjøret 2013 er regnet inn

De to tabellene ovenfor viser antatt inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget for det enkelte referansebruk for årene 2011–2013. Resultatene for 2013 er før virkningene i 2013 av årets jordbruksoppjør er innarbeidet.

Beregningen tar utgangspunkt i driftsoverskuddet på referansebrukene det enkelte år og reglene for beregning av jordbruksfradraget det enkelte år. Beregnet

jordbruksfradrag er omregnet til verdi før skatt med skatteprosent 36 på alle jordbruksbedrifter i år 2011 og med skatteprosent 39 på alle jordbruksbedrifter i årene 2012 og 2013 (jf. Totalkalkylepublikasjonen 2013 underkapittel 6.2).

I tabellene 8.8 og 8.9 er de samme beregnede utslagene av jordbruksfradraget på vederlag til arbeid og egenkapital vist per årsverk.

Tabell 8.8 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

		2011	2012 ¹	2013 ^{1,2}	
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	22 500	31 000	29 100
2	Korn. 336 dekar korn	Landet	33 400	34 900	32 000
3	Sau. 151 vinterfôra sauer	Landet	22 300	28 000	28 200
4	Melkeproduksjon geit. 107 årsgelter	Landet	25 000	33 100	32 200
5	Svin og korn. 46 avlssvin + 341 dekar korn	Landet	28 700	35 000	26 800
6	Egg og planteprodukter. 7 175 høner + 232 dekar korn	Landet	32 200	45 800	38 800
7	Poteter og korn. 119 dekar poteter + 422 dekar korn	Landet	29 700	35 800	36 800
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	23 400	30 600	31 600
9	Frukt og bær. 49 dekar frukt og bær	Landet	17 700	20 600	21 700
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 90 028 fjorfeslakt	Landet	30 000	42 300	38 200

1) I 2012 og 2013 inklusive en delkompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 3 700 kr per årsverk i 2012. Den resterende delen av kompensasjonen blir ikke synlig her, men kommer fram i andre resultattabeller i publikasjonen

2) Før utslaget av jordbruksoppjøret 2013 er regnet inn

Tabell 8.9 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

		2011	2012 ¹	2013 ^{1,2}	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	23 500	32 100	30 300
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	21 400	28 600	27 400
13	Melk (de 1/3 største brukene). 34 årskyr	Landet	23 400	33 100	30 500
14	Melk (de 25 største brukene). 50 årskyr	Landet	24 800	30 500	30 500
15	Melk og storfeslakt. 25 årskyr	Østlandets flatbygder	22 300	31 000	28 600
16	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Østlandets a. bygder	22 800	31 200	29 500
17	Melk og storfeslakt. 33 årskyr	Agder og Rog., Jæren	26 600	37 400	34 500
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	21 700	29 800	28 200
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	21 600	29 700	28 000
20	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Trøndelag	22 200	30 900	29 000
21	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Nord-Norge	22 500	30 700	29 000
22	Korn. < 400 dekar korn (233 dekar korn)	Østlandet	11 200	10 900	8 000
23	Korn. > 400 dekar korn (686 dekar korn)	Østlandet	45 500	53 600	52 500
24	Korn og korn/svin. 320 daa + 23 avlssvin	Trøndelag	36 400	43 800	38 100
25	Sau. 139 vinterfôra sauer	Vestlandet	21 400	26 700	26 900
26	Sau. 157 vinterfôra sauer	Nord-Norge	26 900	33 900	34 100
27	Sau (de 25 største brukene). 258 v.f. sauer	Landet	22 500	28 900	29 200
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	23 100	28 300	28 300

1) I 2012 og 2013 inklusive en delkompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 3 700 kr per årsverk i 2012. Den resterende delen av kompensasjonen blir ikke synlig her, men kommer fram i andre resultattabeller i publikasjonen

2) Før utslaget av jordbruksoppjøret 2013 er regnet inn

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.10 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2011. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2013. Kr per årsverk

	Årsverk	2011	2012 ¹	2013 ¹
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	1,943	257 300	324 200	311 800
2 Korn, 336 dekar korn. Landet	0,410	137 500	136 300	121 300
3 Sau, 151 vinterfôra sauer. Landet	1,225	185 500	224 600	238 700
4 Melkeproduksjon geit, 107 årsgeiter. Landet	1,786	298 400	355 100	357 600
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 341 dekar korn. Landet	1,667	295 500	323 300	236 800
6 Egg og planteprodukter, 7 175 høner+232 dekar korn. Landet	1,663	347 800	460 300	391 100
7 Poteter og korn, 119 daa poteter + 422 daa korn. Landet	1,498	324 600	331 500	342 900
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	1,226	183 400	236 400	261 500
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	1,836	242 400	258 300	289 000
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 90 028 fjorfeslakt. Landet	1,055	284 300	392 200	356 800

1) I 2012 og 2013 inklusive en kompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 6 100 kr per årsverk i 2012

Tabell 8.11 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2011. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2013. Kr per årsverk

	Årsverk	2011	2012 ¹	2013 ¹
11 Økologisk melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	1,955	287 500	352 700	342 700
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	1,614	223 300	276 900	271 800
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 34 årskyr. Landet	2,309	277 800	356 100	335 100
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 50 årskyr. Landet	2,507	289 000	378 200	345 100
15 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Østlandets flatbygder	1,985	287 200	357 500	341 600
16 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Østlandets andre bygder	1,873	273 700	339 000	330 500
17 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	1,976	293 900	376 300	352 700
18 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	1,802	240 000	304 000	294 800
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	1,916	240 200	303 400	291 700
20 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Trøndelag	2,037	248 700	315 900	302 800
21 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Nord-Norge	1,959	253 900	316 400	306 000
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	0,329	3 600	-1 300	-15 300
23 Korn, > 400 dekar korn (686 dekar korn). Østlandet	0,644	304 200	309 800	295 700
24 Korn og svin, 320 daa korn + 23 avlssvin. Trøndelag	1,039	321 000	350 100	294 400
25 Sau, 139 vinterfôra sauer. Vestlandet	1,224	168 500	203 100	216 400
26 Sau, 157 vinterfôra sauer. Nord-Norge	1,178	257 800	302 400	321 800
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 258 v.fôra sauer. Landet	1,623	237 900	282 000	300 300
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	2,694	308 500	388 900	367 300

1) I 2012 og 2013 inklusive en kompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 6 100 kr per årsverk i 2012

Tabell 8.12 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget og inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2011. Resultatene før jordbruksoppjøret 2013. Kr per årsverk

	Vederlag i 2011	Endring fra 2011 til 2012 ¹	Endring fra 2012 til 2013	Endring fra 2011 til 2013 ¹
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	257 300	66 900	-12 400	54 500
2 Korn, 336 dekar korn. Landet	137 500	-1 200	-15 000	-16 200
3 Sau, 151 vinterfôra sauer. Landet	185 500	39 100	14 100	53 200
4 Melkeproduksjon geit, 107 årsgeiter. Landet	298 400	56 700	2 500	59 200
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 341 dekar korn. Landet	295 500	27 800	-86 500	-58 700
6 Egg og planteprodukter, 7 175 høner+232 dekar korn. Landet	347 800	112 500	-69 200	43 300
7 Poteter og korn, 119 daa poteter + 422 daa korn. Landet	324 600	6 900	11 400	18 300
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	183 400	53 000	25 100	78 100
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	242 400	15 900	30 700	46 600
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 90 028 fjørfeslakt. Landet	284 300	107 900	-35 400	72 500

1) I 2012 og 2013 inklusive en kompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 6 100 kr per årsverk i 2012

Tabell 8.13 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget og inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2011. Resultatene før jordbruksoppjøret 2013. Kr per årsverk

	Vederlag i 2011	Endring fra 2011 til 2012 ¹	Endring fra 2012 til 2013	Endring fra 2011 til 2013 ¹
11 Økologisk melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	287 500	65 200	-10 000	55 200
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	223 300	53 600	-5 100	48 500
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 34 årskyr. Landet	277 800	78 300	-21 000	57 300
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 50 årskyr. Landet	289 000	89 200	-33 100	56 100
15 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Østlandets flatbygder	287 200	70 300	-15 900	54 400
16 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Østlandets andre bygder	273 700	65 300	-8 500	56 800
17 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	293 900	82 400	-23 600	58 800
18 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	240 000	64 000	-9 200	54 800
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	240 200	63 200	-11 700	51 500
20 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Trøndelag	248 700	67 200	-13 100	54 100
21 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Nord-Norge	253 900	62 500	-10 400	52 100
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	3 600	-4 900	-14 000	-18 900
23 Korn, > 400 dekar korn (686 dekar korn). Østlandet	304 200	5 600	-14 100	-8 500
24 Korn og svin, 320 daa korn + 23 avlssvin. Trøndelag	321 000	29 100	-55 700	-26 600
25 Sau, 139 vinterfôra sauer. Vestlandet	168 500	34 600	13 300	47 900
26 Sau, 157 vinterfôra sauer. Nord-Norge	257 800	44 600	19 400	64 000
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 258 v.fôra sauer. Landet	237 900	44 100	18 300	62 400
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	308 500	80 400	-21 600	58 800

1) I 2012 og 2013 inklusive en kompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 6 100 kr per årsverk i 2012

I tabell 8.14 er årets jordbruksoppgjør innarbeidet i referansebruksberegningene og regnet fram til kalenderåret 2014 (fullt utslag av oppgjøret) med utgangspunkt i de forutsetninger som er lagt til grunn i oppgjøret.

Tabell 8.14 Vederlag til arbeid og egenkapital, både uten og med beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Fullt utslag er helårsvirkningen for kalenderåret 2014 når jordbruksoppgjøret 2013 er innarbeidet med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst fra 2013 til 2014. Kr per årsverk

	2013 ^{1,2} før oppgjør ekskl. skatt	2013 ^{1,3} før oppgjør inkl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ⁴ ekskl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ⁴ inkl. skatt
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	282 700	311 800	27 700	30 300
2 Korn, 336 dekar korn. Landet	89 300	121 300	42 700	53 800
3 Sau, 151 vinterfôra sauer. Landet	210 500	238 700	21 800	23 800
4 Melkeproduksjon geit, 107 årsgeiter. Landet	325 300	357 600	18 400	20 000
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 341 dekar korn. Landet	210 000	236 800	-6 800	-6 900
6 Egg/planteprod., 7 175 høner + 232 dekar korn. Landet	352 400	391 100	-10 400	-10 600
7 Poteter og korn, 119 daa potet + 422 daa korn. Landet	306 100	342 900	48 100	52 500
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	229 900	261 500	28 800	31 600
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	267 300	289 000	11 900	12 800
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 90 028 fjorfeslakt. Landet	318 600	356 800	3 200	3 800
11 Økologisk melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	312 400	342 700	21 700	23 600
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr. Landet	244 400	271 800	20 500	22 300
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 34 årskyr. Landet	304 600	335 100	33 300	35 900
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 50 årskyr. Landet	314 600	345 100	39 200	39 100
15 Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Østlandets flatbygder	313 000	341 600	31 000	33 700
16 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Østlandets andre bygd.	300 900	330 500	28 100	30 500
17 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	318 200	352 700	38 200	41 800
18 Melk og storfesl., 19 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	266 600	294 800	27 000	29 500
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	263 700	291 700	26 700	29 000
20 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Trøndelag	273 800	302 800	28 400	31 000
21 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Nord-Norge	277 100	306 000	24 000	26 400
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	-23 400	-15 300	34 700	44 000
23 Korn, > 400 dekar korn (686 dekar korn). Østlandet	243 100	295 700	63 100	68 900
24 Korn og svin, 320 daa korn + 23 avlssvin. Trøndelag	256 200	294 400	5 900	6 700
25 Sau, 139 vinterfôra sauer. Vestlandet	189 500	216 400	20 400	22 200
26 Sau, 157 vinterfôra sauer. Nord-Norge	287 700	321 800	23 100	25 200
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 258 v.f. sauer. Landet	271 100	300 300	22 400	24 300
28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr. Landet	339 000	367 300	38 800	38 900

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2013 er regnet inn i resultatene for året 2013

2) I 2013 inklusive en delkompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 2 400 kr per årsverk i 2012

3) I 2013 inklusive en kompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 6 100 kr per årsverk i 2012

4) Fullt utslag for kalenderåret 2014 (helårsvirkning av oppgjøret) med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst i 2014 (jf. tabell 7.1)

8.2 Økologisk melkeproduksjon

I driftsgranskingsmaterialet for 2011 er det 30 økologiske melkeproduksjonsbruk. For å få en mer ensartet gruppe til å utarbeide referansebruk 11 med økologisk melk og storfeslakt, er noen av disse brukene tatt ut. Det er derfor 28 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk som inngår i årets referansebruksberegninger. Presentasjonen i tabell 8.15 omfatter kun regnskapsåret 2011 (basisåret).

Årets driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon ligger i fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland.

Referansebruk 11 har 22,2 årskyr, 30,8 andre storfe og bare et lite innslag av andre husdyr. Jordbruksarealet i alt er på 391 dekar, herav 333 dekar eng/beite og 57 dekar korn/erter/oljefrø. Referansebruket leverer ca. 123 100 liter melk og ca. 3 560 kg storfekjøtt. Oppnådd melkepris (uten tilskudd) er 5,21 kr per liter, som er 71 øre høyere enn for eksempel på referansebruk 1. For ku- og storfekjøtt er oppnådd pris (uten tilskudd) henholdsvis 1,99 kr høyere og 30 øre lavere per kg enn på referansebruk 1.

Tabell 8.15 viser det økonomiske resultatet for gruppen av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon, referansebruk 11, i regnskapsåret 2011 og de tilsvarende resultatene for referansebruk 1. Av tabellen går det fram at de ulike inntekts- og kostnadspostene er noe forskjellig mellom de to gruppene av bruk. Den relativt største forskjellen ligger i sum variable kostnader, som blant annet omfatter handelsgjødsel og kraftfôr. Arbeidsforbruket på de økologiske melkeproduksjonsbrukene er i gjennomsnitt 3 607 timer mens det er 3 584 timer på referansebruk 1 som i årets beregninger også har 22,2 årskyr (og til sammenligning 3 663 timer på referansebruk nr. 15 med 24,5 årskyr og 3 759 timer på referansebruk nr. 20 med 24,2 årskyr).

Tabell 8.15 Resultatregning for 28 driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon og referansebruk 1, regnskapsåret 2011. Kr

	Økologisk melkeproduksjon	Referansebruk nr. 1
Antall årskyr	22,2	22,2
Jordbruksareal i alt, dekar	391	335
Sum inntekter før tilskudd	901 800	973 300
Pristilskudd	31 700	83 600
Produksjonsuavhengige tilskudd	512 400	417 800
+ Tilskudd i alt	544 100	501 400
= Inntekter i alt	1 445 900	1 474 700
Variable kostnader	356 600	475 400
Faste kostnader	512 500	475 700
Avskrivninger	150 000	132 800
- Kostnader i alt	1 019 100	1 083 900
= Driftsoverskudd	426 800	390 800
+ Leid arbeid	135 200	115 000
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	42 400	46 900
- Jordbrukets andel av kår	3 600	4 800
= Vederlag til arbeid og egenkapital	516 000	454 100
/ Antall årsverk	1,955	1,943
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	264 000	233 800

8.3 Samdrifter i melkeproduksjon

For regnskapsåret 2011 er det samlet inn 34 skatteregnskap fra samdrifter med minst to aktive deltakere og som ikke hadde annen vesentlig produksjon enn melk og tilhørende kjøttproduksjon på storfe.

Skatteregnskapene for samdriftene er omarbeidet til driftsregnskap etter de samme prinsipper som blir brukt for de regnskapene som inngår i de ordinære driftsgranskingene for jord- og skogbruk. Utvalget av samdrifter er tilfeldig og basert på lister som er trukket fra tilskuddsregisteret til Statens landbruksforvaltning.

Resultatet for samdriftene er presentert i tabellen under. Regnskapet for samdriften er slått sammen med regnskapet til hver av deltakerne i samdriften slik at tallene viser resultatet for hele virksomheten. All jordbruksvirksomhet på de aktuelle eiendommene inngår, slik at både samdriften og deltakernes egen jordbruksvirksomhet er tatt med. Resultatmålene for den enkelte samdrift blir da samlet for samdriften og deltakerne.

Samdriftene er sammenlignet med en gruppe i driftsgranskingene bestående av 47 store melkeproduksjonsbruk som er drevet av enkeltbrukere, det vil si enkeltbruk som har driftsformen produksjon av melk og storfeslakt.¹ Driftsomfanget på disse har vært 43,0 årskyr, det samme som for samdriftene. Omfanget av husdyrholdet har

¹ Driftsgranskingene er utvidet til å omfatte en egen gruppe med samdriftsbruk der minst to deltakere deltar aktivt i driften. I tillegg er det også med noen samdrifter med bare én aktiv deltaker i den vanlige driftsgranskingen. Disse er da klassifisert som enkeltbruk og inngår ikke i gruppen samdrifter. De fleste av disse samdriftene (med bare én aktiv deltaker) inngår imidlertid i sammenligningsgruppen store melkebruk. Det er således noen samdriftsbruk med i sammenligningsgruppen. Det er mulig at dette bidrar til å undervurdere forskjellen mellom samdrifter og andre melkebruk.

da vært såpass likt at dette skulle være en god sammenligningsgruppe. Det viser seg at samdriftene har hatt en god del større areal enn de store melkebrukene, 666 dekar mot 572 dekar. De store melkebrukene har tatt litt større avlinger enn samdriftene, 387 FEm per dekar mot 356 FEm for samdriftene. Vi tror at noe av dette skyldes plasseringen til de store melkebrukene. De fleste av disse ligger på flatbygdene, mens samdriftene er mer spredd over hele landet og har noe dårligere naturgitte forhold.

Samlede eiendeler i jordbruket hos samdriftene var per 31. desember 2011 verdt 6,5 mill. kr. På det samme tidspunktet var verdien av jordbrukseiendelene på de store melkebrukene 6,2 mill. kr.

Samdriftene har hatt større melkekvote enn de store melkebrukene. De store melkebrukene har utnyttet melkekvoten litt bedre, med 94 prosent fyllingsgrad. Hos samdriftene ble 93 prosent av kvoten oppfylt. Samdriftene har produsert noe mer kjøtt enn de store melkebrukene, 279 kg kontra 252 kg per årsku. Samlet inntekt fra husdyrholdet har vært 2 026 400 kr hos samdriftene og 1 817 500 kr hos de store melkebrukene.

Arbeidseffektiviteten ser ut til å ha vært litt større på de store melkebrukene enn i samdriftene. Antall arbeidstimer per årsku har vært 104 på de store melkebrukene mot 116 hos samdriftene. Dette kan delvis skyldes hvordan en del av samdriftene er organisert, med melkekyr i ett fjøs og ungdyr i et annet. Ofte kan også de enkelte fjøsene og arealet ligge langt fra hverandre, noe som gir flere timer for samdriftene.

Utbetalte tilskudd har vært større hos samdriftene enn hos de store melkebrukene, henholdsvis 785 000 kr mot 691 300 kr. En stor del av forskjellen skyldes at mange av samdriftene ligger i soner med høyere satser for tilskudd enn det som er tilfelle for de store melkebrukene. Samtidig har samdriftene større areal. Dette har slått ut i høyere utbetalinger av areal- og kulturlandskapstilskudd. Noe av forskjellene i tilskudd skyldes også at samdriftene er jevnt fordelt i regionene, men de store melkebrukene er mer konsentrert i soner uten distriktstilskudd.

Sum produksjonsinntekter har vært 2 949 700 kr hos samdriftene. Tilsvarende sum hos de store melkebrukene har vært 2 585 000 kr.

De variable kostnadene har vært høyere hos samdriftene. Dette skyldes i stor grad større kjøttproduksjon. Innkjøp av forbruksartikler til husdyrholdet har også kommet opp i større beløp hos samdriftene, og det samme gjelder utgifter til innkjøp av dyr. Samdriftene har hatt litt høyere faste kostnader enn de store melkebrukene. Både samdriftene og de store melkebrukene har hatt økning i faste kostnader sammenlignet med tilsvarende grupper i 2010. De store melkebrukene har hatt større kostnader til maskinleie, leasing, jordleie og kvoteleie enn samdriftene, 235 000 kr mot 193 800 kr. Samdriftene har blant annet hatt større kostnader til vedlikehold. Kostnadene til leid arbeid har vært mindre. Dette skyldes at brukere i samdrift i mange tilfeller avløser hverandre eller arbeider i turnus slik at behovet for ekstern avløser blir mindre. Sum faste kostnader for samdriftene har vært 849 200 kr, mot 835 500 kr for de store melkebrukene. Med hensyn til avskrivninger har samdriftene økt noe sammenlignet med tilsvarende gruppe i 2010, fra 282 600 kr i fjor til 310 600 kr i år. De store melkebrukene har hatt en tilsvarende økning fra 240 100 kr for 2010 i fjor til 270 800 kr for 2011 i år.

Driftsoverskuddet fra jordbruket hos samdriftene ble 771 800 kr, mot 612 300 kr hos de store melkebrukene. Vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk ble 281 400 kr for samdriftene og 250 100 kr for de store melkebrukene.

Egenkapitalprosenten har vært 49 hos samdriftene og 42 hos de store melkebrukene.

Tabell 8.16 Samdrifter i melkeproduksjonen sammenlignet med store melkebruk

	Samdrifter 2011	Store melkebruk 2011
Antall bruk	34	47
Jordbruksareal, dekar	666	572
Herav leid areal, dekar	232	269
Eiendeler i jordbruket per 31.12., kr	6 526 686	6 224 707
Antall årskyr	43,0	43,0
Melk per årsku, kg	7 644	7 310
Kjøtt per årsku, kg	279	252
Omsatt melk, liter	300 412	283 567
Melkekvote, liter	321 702	300 598
Melkepris, kr per liter	4,52	4,53
Pris på kukjøtt, kr per kg	37,46	36,46
Pris på annet storfekjøtt, kr per kg	45,00	44,36
Arbeidsinnsats i alt (jordbruket), timer	4 972	4 474
Timer per årsku	116	104
Produksjonsinntekter, kr		
Melk	1 358 000	1 285 900
Kukjøtt	200 500	205 700
Annet storfekjøtt	321 400	284 200
Livdyr	48 600	38 000
Inntekter fra husdyrprodukter i alt	2 026 400	1 817 500
Inntekter fra planteprodukter i alt	71 000	52 800
Tilskudd	785 000	691 300
Andre inntekter	74 100	27 000
Bunnfradrag	-6 800	-3 600
Sum produksjonsinntekter	2 949 700	2 585 000
Variable kostnader, kr		
Såkorn, annet såfrø og planter	22 400	16 800
Handelsgjødsel og kalk	95 400	81 300
Kraftfôr	567 500	513 800
Annet fôr	71 100	59 400
Konserveringsmiddel	21 800	17 900
Kjøp av dyr	79 400	46 100
Andre variable kostnader	160 500	131 200
Sum variable kostnader	1 018 100	866 400
Faste kostnader, kr		
Leid arbeid	126 400	146 700
Drivstoff	62 700	56 300
Vedlikehold	230 900	213 100
Maskinleie, leasing, jord- og kvoteleie	193 800	235 000
Andre faste kostnader	235 300	184 500
Sum faste kostnader	849 200	835 500
Avskrivninger i alt, kr	310 600	270 800
Driftsoverskudd, kr	771 800	612 300
Familiens arbeidsfortjeneste, kr	578 300	428 600
Lønnsevne i alt, kr	704 700	575 300
Lønnsevne, kr per time	141,74	128,60
Familiens arbeidsfortjeneste per årsverk, kr	255 000	218 300
Vederlag til arbeid og egenkapital, kr	758 200	606 400
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	281 400	250 100
Egenkapitalprosent	49	42

8.4 Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2011 med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå på grunnlag av bruk over et visst økonomisk driftsomfang, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk fra 2011 til 2012 og fra 2012 til 2013 mellom de to beregningssystemene, er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen har en beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene i 2011. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 10 referansebrukene og vekte dem etter antall driftsgranskingsbruk som inngår og antall årsverk. Tabell 8.17 viser at inntektsnivået da er ca. 10 800 kr per årsverk lavere i referansebruksberegningene. For framregningsårene har en vist hvilket intervall utviklingen av vederlaget per årsverk varierer innenfor på enkeltbruksnivå (volumframregninger fra regnskapsåret 2011 inkludert).

Normaliserte regnskaper og beregnet referansebruksinntekt inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2011 viser følgende utvikling med hensyn til resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kr per årsverk.

Tabell 8.17 Vederlag til arbeid og egenkapital i kr per årsverk^{1,2}

	Normaliserte regnskaper		Referansebruksberegningene inklusive volumframregninger	
	Kr/årsverk	Endring	Kr/årsverk	Intervall for endring
2011	234 800		224 000	
2012 ³	257 400	+ 22 600		fra minus 4 600 til pluss 98 900
2013 ³	260 400	+ 3 000		fra minus 78 400 til pluss 29 600

1) Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn

2) Resultatene er før jordbruksoppgjøret 2013

3) I 2012 og 2013 inklusive en delkompensasjon for økt trygdeavgift, beregnet til ca. 2 400 kr per årsverk i 2012. Den resterende delen av kompensasjonen blir ikke synlig her, men kommer fram i andre resultattabeller i publikasjonen

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene og at inntektsutviklingen dessuten varierer betydelig mellom ulike referansebruk.

Sammenlignet med utviklingen av et grovt gjennomsnitt av referansebrukene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2011, men med samme vektning i framregningsårene, finner vi at referansebrukene har en gjennomsnittlig inntektsøkning per årsverk fra 2011 til 2012 og at det også er en økning i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen mellom de to beregningssystemene er omtrent 25 300 kr større økning i referansebrukssystemet. Fra 2012 til 2013 er det en gjennomsnittlig inntektsnedgang i referansebruksberegningene mens det er en økning i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen er omtrent 11 600 kr større økning i normaliserte regnskaper. Ser en på nivået ligger altså referansebrukene 10 800 kr under normaliserte regnskaper i 2011, mens de i 2013 ligger om lag 2 900 kr over normaliserte regnskaper.

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare litt nærmere både ulik utvikling og ulikt nivå, er:

- Spesielt for 2011 er at tidligere forskuddsbetaling fra Tine Industri ble endret til lån som ble omgjort til etterbetaling i 2012. Melkeprisen i regnskapsåret 2011 (basisåret) framkommer derfor 14 øre per liter lavere enn om tidligere praksis var videreført (teknisk omlegging i bønders regnskaper). Dette innebærer ingen endring likviditetsmessig for melkeprodusentene. Her i årets referansebruksberegninger innebærer det imidlertid at melkeprisnivået på referansebrukene av regnskapsmessige årsaker er spesielt lavt i basisåret 2011 og at dette gir et stort utslag ved framregningen til 2012 på referansebrukene med melkeproduksjon.
- Framregning av melkepris avviker fra totalalkylen. Dette handler om ulik periodisering av etterbetalinger og er nærmere omtalt i underkapittel 5.3. Forskjellen fra 2011 til 2012 er 35 øre per liter melk større prisøkning på referansebrukene som tilsvarer 11 300 kroner per årsverk. Dette inkluderer de 14 ørene i første kulepunkt. Forskjellen fra 2012 til 2013 (før jordbruksoppgjøret 2013) er 19 øre per liter melk mindre prisnedgang i totalalkylen som tilsvarer 6 400 kroner per årsverk.
- Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskingene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. Dette gir lavere kapitalslit i driftsgranskingene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper.
- Forskjell i utviklingen i nominell rente og realrente. «Effekt av finansiering» (prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen) reduserer realrentekostnaden i normaliserte regnskaper. I årets beregning gir dette fra 2011 til 2012 et negativt bidrag til utviklingen på 3 700 kr i normaliserte regnskaper. I referansebruksberegningene beregnes kapitalslitet etter historiske investeringskostnader slik at det ikke blir noen prisstigningsgevinst.
- Produktivitetsendring/volumendring er regnet på ulik måte i de to beregningssystemene. I normaliserte regnskaper betyr nedgangen i samlet antall årsverk i jordbruket en økning i vederlaget på om lag 10 000 kr per årsverk fra 2011 til 2012 og om lag 10 000 kr per årsverk fra 2012 til 2013. Gjennomsnittlig volumframregning på referansebrukene viser en økning på om lag 9 600 kr fra 2011 til 2012 og om lag 8 400 kr fra 2012 til 2013. (Volumframregningene på referansebrukene er beskrevet i kapittel 4.) Totalalkylen fanger umiddelbart opp strukturelle endringer i jordbruket slik som nedgang i arbeidsforbruk, mens

måten volumframregningene gjøres på referansebrukene gjør at skift i utviklingstrender først blir fanget opp etter flere år.

- Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalkalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Dette er blant annet pelsdyr, grønnsaker og blomster. Disse produksjonene kan ha et annet nivå og en annen utvikling for vederlag til arbeid og egenkapital enn øvrige produksjoner.
- I referansebrukene føres kostnader og eventuelt inntekter ved jordleie slik de fremgår av driftsregnskapet for enkeltbruk. I normaliserte regnskaper anses all jord å tilhøre sektoren.
- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning er en slik post som bidrar til et høyere nivå i normaliserte regnskaper med til sammen omtrent 1 900 kr per årsverk i 2011.
- Beregningssystemene har forskjellig prinsipp for føring av tilskudd. I referansebruksberegningene framregnes tilskudd med vedtatte satser, mens i normaliserte regnskaper er det bevilgningene (budsjettert beløp) som regnes inn for budsjettåret 2013.

Budsjettnemnda for jordbruket

Oslo 18.06.2013

Knut Børve

Guro Dæhlen (vara)	Siril Kvam	Per Arne Skjeflo
Olaf Godli	Anne Thorine Lundstein	Viil Søyland
Steinar Helgen	Eli Moen (vara)	Lajla Tunaal White
Anders Huus	Siv Mossleth	Per Aas
Anders Thomas Knutsen (vara)	Ole Rognstad	

Oddmund Hjukse